

Yttrande
2025-04-22

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet

Nr 7

Yttrande angående – Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025

Yttrande

Utvärderingen lyfter flera viktiga insikter om hur Göteborgs Stads barnrättsarbete kan förbättras. Vi delar tjänsteutlåtandet bedömning i att styrningen av barnrättsarbetet behöver omhändertas i det pågående arbetet med att förbättra styrningen inom området mänskliga rättigheter. Därför kommer vi anteckna utvärderingen och återkomma i samband med att riktlinjen för mänskliga rättigheter och likvärdsservice återkommer till kommunstyrelsen.

Yrkande

Moderaterna, Demokraterna, Liberalerna

2025-04-17

Ärende 7

Yrkande angående – Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att återkomma med förslag på hur ett systematiskt barnrättsarbete kan säkerställas i stadens nämnder och styrelser, inklusive att insatser i barnrättsplanen som ännu inte genomförts färdigställs under planperioden, samt att barns rättigheter inom områdena trygghet, utbildning, fritid, hälsa, delaktighet, resurser samt miljö och klimat tydligare integreras i styrning och uppföljning.
2. Kommunstyrelsen får i uppdrag att utveckla metoder för att bättre inkludera barns egna perspektiv, i form av faktisk delaktighet, i stadens beslutsprocesser, samt särskilt ta fram metoder för att nå de yngsta barnen och barn i utsatta livssituationer.
3. Kommunstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett förbättrat stöd för nämnders och styrelserns arbete med barnbokslut och säkerställa att barnboksluten används strategiskt som ett verktyg för styrning och verksamhetsutveckling.
4. Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2025 i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.

Yrkandet

Utvärderingen av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2025 visar tydligt att flera centrala insatser fortfarande inte har genomförts. Arbetet har i vissa delar stärkt interna strukturer, men det är barnens faktiska upplevelser som måste vara utgångspunkten för det fortsatta arbetet. Det gäller särskilt barn som lever i utsatthet och de yngsta barnen, som enligt utvärderingen inte fått sina rättigheter stärkta i tillräcklig grad.

Barns delaktighet har utvecklats i viss mån, men vuxnas tolkningar, ett barnperspektiv istället för barns perspektiv, dominerar fortfarande. Det behövs nu ett tydligt skifte mot att aktivt fånga upp barns egna röster. Det fortsatta arbetet behöver också tydliggöra att barns rätt att komma till tals inte innebär att barnen själva bär ansvaret för besluten. Det är alltid de vuxnas uppgift att lyssna, tolka och väga in barnets perspektiv i beslut som rör dem. För nämnder och bolag innebär det att utveckla arbetssätt som gör det möjligt att fånga upp barns behov och uttryck även när dessa inte uttrycks verbalt, särskilt när det gäller yngre barn och barn i utsatta situationer. Ett systematiskt barnrättsarbete kräver därmed även kompetens om barns utveckling och livsvillkor i praktiken.

Samtidigt visar utvärderingen att barnboksluten sällan används som strategiska verktyg för förändring. Det finns alltså ett stort behov av att göra barnrättsarbetet mer konkret, förankrat och verkningsfullt. För att säkerställa att barnrättsarbetet blir mer effektivt bör

insatserna i största möjliga mån integreras i stadens redan pågående arbete och strukturer, vilket kan bidra till att minska onödig administration och göra arbetet mer målinriktat.

Arbetet behöver i högre grad inriktas på att motverka de allvarligaste formerna av rättighetskränkningar, såsom hedersrelaterat våld och könsstympning. Att skydda barn från dessa övergrepp är en grundläggande skyldighet för samhället och måste ges högsta prioritet. Det handlar om att rikta barnrättsarbetet mot det som har störst betydelse för barns livsvillkor, både på individnivå och strukturellt.

Stadens barnrättsarbete behöver fokusera på det som gör faktisk skillnad för barnen, deras trygghet, deras delaktighet och deras möjlighet att utvecklas. När barns rättigheter genomsyrar verksamhetens kärna blir barnperspektivet inte bara en ambition, utan en faktisk verklighet.

Yrkande

2025-04-17

Nr (SLK-2025-00058)

Yrkande angående – Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram en reviderad och skarpt prioriterad strategi för arbetet med barns rättigheter, med särskilt fokus på insatser för att förhindra rekrytering av barn och unga till kriminella miljöer.
 - Strategin ska innehålla konkreta, mätbara och tidsatta åtgärder för att identifiera, stödja och skydda barn i riskzon för kriminalitet, i nära samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.
2. Kommunstyrelsen får i uppdrag att ge berörda nämnder ett tydligt ansvar för genomförandet av relevanta åtgärder, inom ramen för sina uppdrag, med krav på uppföljning och redovisning till kommunfullmäktige.
3. Kommunstyrelsen får i uppdrag att verka för att trygghet för barn i särskilt utsatta områden prioriteras som ett övergripande mål i arbetet med barns rättigheter, inklusive förstärkta insatser mot hedersrelaterat våld, skolfrånvaro och otrygghet i skolmiljö.
4. Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025 i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.

Yrkandet

Göteborgs Stads nuvarande barnrättsarbete präglas till stora delar präglas av goda intentioner utan tydlig koppling till verklig förändring. Den presenterade utvärderingen visar på brister i styrning, uppföljning och resultat – samtidigt som verkligheten i många stadsdelar blir allt mer brutal för de barn som lever där.

Det är oacceptabelt att barn i Göteborg idag riskerar att rekryteras till kriminella nätverk redan i lågstadieåldern. Detta är den mest akuta barnrättsfrågan i vår stad, men den nämns inte i barnrättsplanens mål. Det behövs ett omtag där barns behov av trygghet, skydd och frihet från kriminalitet och våld sätts i första rummet. Vackra formuleringar om rättigheter räcker inte, det krävs konkreta åtgärder.

För Sverigedemokraterna är det självklart att barnrättsarbetet måste ha verklighetsförankring och fokus på de barn som har det allra svårast. Det handlar om att trygga deras uppväxtmiljö, säkra skolgången, och att samhället griper in tidigt när barn riskerar att dras in i kriminalitet eller annan utsatthet. Först när detta är uppfyllt kan vi tala om ett meningsfullt rättighetsarbete.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-03-31

Ärendenummer SLK-2025-00058

Handläggare

Paula Aijmer, Eva Kjellström, Åsa Lorentzi

Telefon: 031-368 01 95

E-post: paula.aijmer@stadshuset.goteborg.se

Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025 i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade om Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-06-09 § 12.

Enligt beslutet ska kommunstyrelsen ansvara för uppföljning av barnrättsplanen.

Stadsledningskontoret har utvärderat stadens barnrättsarbete i förhållande till planens mål, relevans och effekter. Utvärderingen ska ge vägledning i stadens fortsatta barnrättsarbete.

Utvärderingen visar att barnrättsarbetet har förstärkts till viss del, till exempel i form av ökad kunskap och förståelse för barnrättsfrågorna, viss metodutveckling eller organisering för att driva barnrättsarbetet. Samtidigt bedöms måluppfyllelse för planen som låg eftersom det systematiska barnrättsarbetet inte har förstärkts enligt intentionerna och viktiga insatser inte har genomförts. Ett exempel på en sådan insats är att öka delaktighet för barn, inte minst yngre eller barn i särskilt utsatta situationer. Enligt utvärderingen har vissa insatser i planen inte omhändertagits av nämnder och styrelser. Stadsledningskontoret bedömer att insatserna är i linje med nämnders och styrelser grunduppdrag och att de ännu är aktuella och relevanta.

Styrningen behöver utvecklas. Det finns nämnder och styrelser som inte ser rättighetsfrågorna som del av sitt grunduppdrag. Tydligast är detta bland nämnder och styrelser som inte har barn som direkt målgrupp. Planens inriktning bedöms ha varit relevant och nämnder och styrelser behöver fortsätta arbetet med att stärka ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete. Stadsledningskontoret bedömer att utvärderingen kan utgöra underlag i det fortsatta barnrättsarbetet. Det pågår arbete med att förstärka styrningen med en riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service som ställer krav på moment i en integrerad och stadigvarande systematik. Vilken form av styrning som bäst stöder det fortsatta barnrättsarbetet i staden, behöver därför omhändertas i värderingen och omformningen av styrningen på området för mänskliga rättigheter.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret bedömer att utvärderingen av barnrättsplanen inte i sig medför några ekonomiska konsekvenser men att ekonomiska förutsättningar har påverkat genomförandet av planen till viss del. Bland annat har det framkommit i utvärderingen att vissa insatser inte har genomförts enligt plan då ekonomiska medel saknats. Även i vissa barnbokslut pekar nämnder och styrelser på att det försämrade ekonomiska läget de senaste åren haft negativa effekter bland annat på olika samverkansformer och därmed påverkat genomförandegraden av aktiviteter i planen. Även ungdomsfullmäktige och de röstbärande organisationerna pekar på att det ekonomiska läget i samhället i stort påverkat barns tillgång till rättigheter negativt.

Barnrättsarbetet är en del av grunduppdraget och ska rymmas inom befintliga budgetramar. Det är viktigt att staden aktivt arbetar, följer upp och utvärderar barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda. Detta då insatser och prioriteringar som stärker barnens välmående även skapar långsiktiga vinster för samhället genom förbättrad hälsa, en mer jämlik utbildning, ökade möjligheter till fritid och en tryggare uppväxtmiljö.

Bedömning ur ekologisk dimension

FN:s barnrättskommitté har nyligen och för första gången adresserat klimatfrågan i sina rekommendationer till Sverige i genomförandet av barns rättigheter. I Göteborgs Stads barnrättsplan finns inga insatser specifikt kopplade till detta område, men det finns kopplingar mellan planens fyra fokusområden och miljö- och klimatområdet. Några förvaltningar och bolags barnbokslut har beskrivit vad som gjorts inom miljö- och klimatområdet och med koppling till barnrätt. Bland annat stadens klimatanpassningsplan som haft ett särskilt fokus på barns miljöer, såsom skolor och omsorg. Därigenom har medvetenheten om barns sårbarhet i klimatförändringar också ökat. Utöver det har staden fångat upp barns och ungas klimatoro, men också barns initiativ till exempel genom feriearbetare. Utvärderingen visar att stadens barnrättsarbete framåt behöver ha ett starkare fokus på klimat och miljö.

Bedömning ur social dimension

Sociala rättigheter är en utgångspunkt för barnrättsplanen och avgörande för barns utveckling och framtida möjligheter, men i en segregerad stad som Göteborg är tillgången till dem ojämlig. Trots att de flesta barn i Göteborg har goda levnadsvillkor lever många i utsatthet, vilket kan innebära ekonomisk marginalisering, hemlöshet, ohälsa eller bristande trygghet.

Barnkonventionen och Göteborgs Stads barnrättsplan slår fast att alla barn har rätt till en trygg uppväxt, utbildning, hälsa och fritid. Utvärderingen visar effekter för barn inom till exempel områdena fritid och skola. Fler familjeplacerade elever i grundskolan har under planperioden fått rätten till utbildning tillgodosedd, och fler barn med funktionsnedsättning har gjorts delaktiga inom fokusområde fritid. Denna utveckling förväntas även ge positiva effekter inom de övriga fokusområdena trygghet, utbildning och hälsa.

Utvärderingen visar även att staden i stor utsträckning arbetar utifrån ett barnperspektiv, där vuxna tolkar barns behov, snarare än att aktivt involvera dem i beslutsfattandet.

Samverkan med civilsamhällets röstbärande organisationer och utveckling av metoder för att öka barns delaktighet är betydelsefull.

Bilagor

1. Kommunfullmäktiges protokollsutdrag 2022-06-09 § 12
2. Utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025

Ärendet

Redovisning av utvärdering av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2025. Utvärderingen ska ge vägledning i stadens fortsatta barnrättsarbete. Den fullständiga rapporten finns som bilaga 2 till detta tjänsteutlåtande.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning av barnrättsplanen. Vidare har stadsledningskontoret, innan planens giltighetstid har löpt ut, ett uppdrag att utvärdera stadens barnrättsarbete i förhållande till planens mål, relevans och effekter. Det vill säga att värdera om barns rättigheter stärkts i enlighet med barnkonventionens artiklar och bidragit till planens mål. Utvärderingen ska ge vägledning i stadens fortsatta barnrättsarbete.

Barnkonventionen blev svensk lag 2020. Inför att den nya lagen skulle träda i kraft gjorde stadsledningskontoret en kartläggning 2019 för att ge en bild av det arbete med barnkonventionen som bedrevs i staden. Kartläggningen konstaterade att arbete pågick i verksamheterna för barns rättigheter, men att staden på flera områden stod utan beredskap och kompetens i det barnrättsliga arbetet.

Kommunfullmäktige uppdrog 2020-06-16 § 20 till kommunstyrelsen att ta fram en stadenövergripande barnrättsplan, samt till samtliga nämnder och styrelser att årligen upprätta ett barnbokslut. En inriktning för plan och barnbokslut antogs av kommunstyrelsen 2021-01-27 § 72. Kommunfullmäktige beslutade om Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-06-09 § 12. Barnrättsplanens giltighetstid har förlängts med ett år till och med 2025 i samband med den årliga aktualitetsprövningen i kommunfullmäktige 2025-01-30 § 27. Detta för att möjliggöra för samordning med andra uppdrag kring långsiktig styrning inom området mänskliga rättigheter (MR).

Göteborgs Stads barnrättsplan – syfte, mål och fokusområden

Syftet med Göteborgs Stads barnrättsplan är att öka den kommungemensamma styrningen av barnrättsperspektivet samt att öka kompetensen och ambitionsnivån om barnrätt i staden. Målet är att barns rättigheter ska stärkas genom ett systematiskt och inkluderande arbete. Effekter ska märkas i de fyra fokusområdena trygghet, utbildning, fritid och hälsa. Planen omfattar tre områden med totalt elva insatser. De tre insatsområdena är kompetenshöjning, styrning och ledning samt insatser direkt riktade till barn.

Planen har en bred ansats och riktar sig till samtliga nämnder och styrelser. Det handlar om dem som har barn som direkt målgrupp. Det handlar också om de som har barn som indirekt målgrupp, det vill säga de som påverkar det samhälle och den livsmiljö som barnen lever och växer upp i. Samtliga behöver identifiera vad som kan och bör förbättras i den egna verksamheten. Detta för att säkerställa stärkta rättigheter för barn.

Planen fokuserar på de förutsättningar som måste vara på plats för att stärka barns rättigheter inom samtliga verksamhetsområden under perioden 2022-2025. Särskilt fokus i genomförandet av planen ligger på de yngre barnen samt barn som lever i utsatta situationer, de barn som har svårt att komma till tals.

Utvärderingens metod, bedömning, resultat och vägledning i fortsatt barnrättsarbete

Utvärderingen bygger på Göteborgs Stads barnbokslut och omfattar tre rapporter för perioden 2021-2023. Utvärderingen har kompletterats med ett fyrtiotal nämnders och styrelser egna barnbokslut.

Ett tiotal intervjuer har genomförts med förvaltningar och bolag med fokus på planens relevans. En viss komplettering har även inhämtats om hur insatser har genomförts. Dialog har förts med ungdomsfullmäktige och civilsamhällets röstbärande organisationer kring effekter utifrån planens fyra fokusområden.

Begränsade effekter för barn

Bedömningen visar att stadens insatser för att uppnå målet har varit ojämna och att barns livsvillkor inom planens fokusområden inte har förbättrats nämnvärt. Den korta planperioden har begränsat möjligheten att fullt ut mäta effekterna, men vissa positiva resultat kan ses, särskilt inom fritidsområdet för barn med funktionsnedsättning och familjehemsplacerade barns rätt till utbildning. Dessa framsteg överensstämmer med ungdomsfullmäktiges och civilsamhällets röstbärande organisationers upplevelser. Däremot har inga rapporterade effekter noterats inom trygghet och hälsa, och i vissa fall har en försämring skett. Ungdomsfullmäktige och civilsamhällets organisationer efterlyser åtgärder för att säkerställa barns rättigheter, med särskilt fokus på trygghet, utbildning, fritid, hälsa, resurser och delaktighet.

Under planperioden har fler familjehemsplacerade barn fått stöd genom Skolfam, vilket har bidragit till bättre skolresultat. Valdeltagandet i ungdomsfullmäktige har också ökat men i övrigt finns få tecken på att barns delaktighet har ökat.

Samtidigt visar utvärderingen att de yngsta barnen och barn i utsatta situationer inte varit i tillräckligt fokus, och de har därmed inte fått sina rättigheter stärkta. Barnboksluten visar att det finns en bred samsyn om att arbete med att nå dessa barn är en utmaning. Det finns ett behov av att utveckla metoder för att bättre inkludera dessa barn i det fortsatta arbetet.

Systematiskt arbete ger resultat på organisationsnivå

Genomförandet av planen har varit ojämnt och det saknas ofta förutsättningar för att insatser ska hålla över tid. Rapporteringen om resultat och effekter har varit begränsad och fokuserat på organisatoriska förbättringar snarare än konkreta förbättringar för barn. Utvärderingen visar att systematik i stadens arbetsprocesser för att stärka barns rättigheter varierar och sker i olika grad. Framförallt har verksamheter inom förvaltningar med barn som direkt målgrupp genomfört organisatoriska förändringar och stärkt sin kompetens att för att arbeta mer effektivt med barnrättsfrågor. Kompetenshöjande insatser har genomförts men det är ett fortsatt utvecklingsområde i samtliga nämnder och styrelser. Samverkan har stärkts men behöver utvecklas vidare.

Att säkerställa barns rätt till delaktighet – en fortsatt utmaning

Verksamheter med barn som direkt målgrupp har utvecklat metoder för delaktighet, men yngre och utsatta barn har inte varit i tillräckligt fokus i förhållande till planens mål. Dessutom tolkar vuxna oftast barns perspektiv.

Styrningen behöver utvecklas

I denna utvärdering, liksom i den fördjupade uppföljningen av sex planer inom området mänskliga rättigheter med diarienummer 0750/23, finns ett mönster av att förvaltningar och bolag uppfattar att arbetet med planerna inom området delvis ligger utanför grunduppdraget. I utvärderingen syns detta tydligast bland nämnder och styrelser som inte har barn som direkt målgrupp. För att leva upp till barnkonventionen och barnrättsplanen behöver alla nämnder och styrelser analysera hur barn berörs av deras ansvarsområden. Barnboksluten har också goda förutsättningar att bidra till ett mer systematiskt barnrättsarbete.

Genomförandet av insatser riktade till barn har varit ojämnt, med varierande resultat. Två insatser har genomförts och gett positiva effekter för barn. En insats, medborgarkontor för unga, är påbörjad. En annan insats, en kommunikationsinsats om barns rättigheter, har ännu inte genomförts. Eftersom planen fortfarande är giltig finns det möjlighet att slutföra dessa insatser.

Områden med relevans för framtida styrning

De insatsområden och fokusområden som planen har pekat ut bedöms ha varit relevanta. Nämnder och styrelser behöver fortsätta arbeta med ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete. Fokus behöver fortsatt ligga på områdena utbildning, fritid, trygghet och hälsa. Barns rättigheter kopplat till miljö och klimat är ett område som behöver uppmärksammas framgent. Stadsledningskontoret bedömer att utvärderingen kan utgöra underlag i det fortsatta barnrättsarbetet och i utformningen av den föreslagna MR-riktlinjen.

Stadsledningskontorets bedömning

Utvärderingen visar att vissa framsteg har gjorts i det systematiska barnrättsarbetet för att nå barnrättsplanens mål att barns rättigheter har stärkts genom ett systematiskt och inkluderande arbete. Få effekter har uppnåtts för barn, men vissa organisatoriska förbättringar har skett. Nämnder och styrelser behöver vidareutveckla det systematiska och inkluderande barnrättsarbete. Barnboksluten har goda förutsättningar att bidra till ett mer systematiskt barnrättsarbete, men det återstår att höja kvaliteten och säkerställa att styrinformationen når nämnder och styrelser på ett effektivt sätt. Stadsledningskontoret kommer att se över stödet för att upprätta barnbokslut.

Det framgår i utvärderingen att vissa insatser i planen inte har omhändertagits av nämnder och styrelser. Stadsledningskontoret bedömer att insatserna är i linje med nämnders och styrelsernas grunduppdrag och att de ännu är aktuella och relevanta. Stadsledningskontoret konstaterar att nämndernas reglementen i första paragrafen säger att ”Nämnden ska inom sitt respektive verksamhetsområde följa vad som anges i lag eller annan författning. De ska följa det fullmäktige – i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut – har bestämt att nämnden ska fullgöra, samt verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer”.

Det finns paralleller mellan slutsatserna i utvärderingen av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025 och den tidigare uppföljningen av sex planer inom området mänskliga rättigheter som redovisades i kommunfullmäktige 2024-02-01 § 18.

Stadsledningskontoret har i sitt förslag till ändamålsenlig styrning på MR-området fokuserat på varför planernas resultat är svagt.

Ett skäl är att planer, som är avsedda för att planera en satsning eller förflyttning under en bestämd tidsperiod på cirka 2-3 år, är problematiska när syftet är att förstärka nämnder och styrelserns förmåga att omhänderta mänskliga rättigheter på ett systematiskt sätt. Därför pågår arbete med att förstärka styrningen med en riktlinje för MR och likvärdig service som ställer krav på moment i en integrerad och stadigvarande systematik. Vilken form av styrning som bäst stöder det fortsatta barnrättsarbetet i staden, behöver därför omhändertas i värderingen och omformningen av styrningen på området för mänskliga rättigheter.

I arbetet med att ge alla barn och unga likvärdiga möjligheter och där barnets rättigheter värnas behöver alla stadens verksamheter bidra. Göteborgs Stad ska se varje barn som en rättighetsbärare och stadens samlade verksamheter som skyldighetsbärare. Hur staden uppfyller barns rättigheter idag påverkar även den framtida utvecklingen av vårt samhälle.

Christina Eide

Eva Hessman

Direktör Utveckling och hållbarhet

Stadsdirektör

Redovisning av uppdrag att ta fram en barnrättsplan

§ 12, 1109/20

Beslut

Enligt kommunstyrelsens förslag:

1. Redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag 2020-06-16 § 20 att ta fram en stadenövergripande barnrättsplan antecknas och förklaras fullgjort.
2. Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2024, i enlighet med bilaga 5 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antas.

Tidigare behandling

Återremitterat den 24 mars 2022, § 13 och bordlagt den 19 maj 2022, § 38.

Handling

2022 nr 101.

Yrkanden

Nina Miskovsky (M), Kristina Norén Lallo (KD), Kristina Bergman Alme (L) och Sabina Music (C) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Jessica Blixt (D) och Viktoria Tryggvadottir Rolka (S) yrkar bifall till förslaget från S och D i kommunstyrelsen.

Bosse Parbring (MP), Stina Svensson (FI) och Mia Sundkvist (V) yrkar i första hand att ärendet ska återremitteras till kommunstyrelsen i enlighet med yrkande från MP och V i kommunstyrelsen och i andra hand bifall till kommunstyrelsens förslag.

Agneta Kjaerbeck (SD) yrkar i första hand bifall till tilläggsyrkande från SD i kommunstyrelsen och i andra hand bifall till förslaget från S och D i kommunstyrelsen.

Propositionsordning

Ordföranden ställer först propositioner på dels ärendets återremiss och dels ärendets avgörande idag och finner att kommunfullmäktige beslutat avgöra ärendet vid dagens sammanträde.

Ordföranden ställer herefter propositioner på kommunstyrelsens förslag och yrkandet från Jessica Blixt och Viktoria Tryggvadottir Rolka och finner att kommunstyrelsens förslag har bifallits.

Ordföranden ställer därefter propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från SD i kommunstyrelsen och finner att det har avslagits.

Protokollsutdrag skickas till

Stadens nämnder och bolag
Styrande dokument

Dag för justering

2022-06-16

Vid protokollet

Sekreterare

Lina Isaksson

Ordförande

Pär Gustafsson

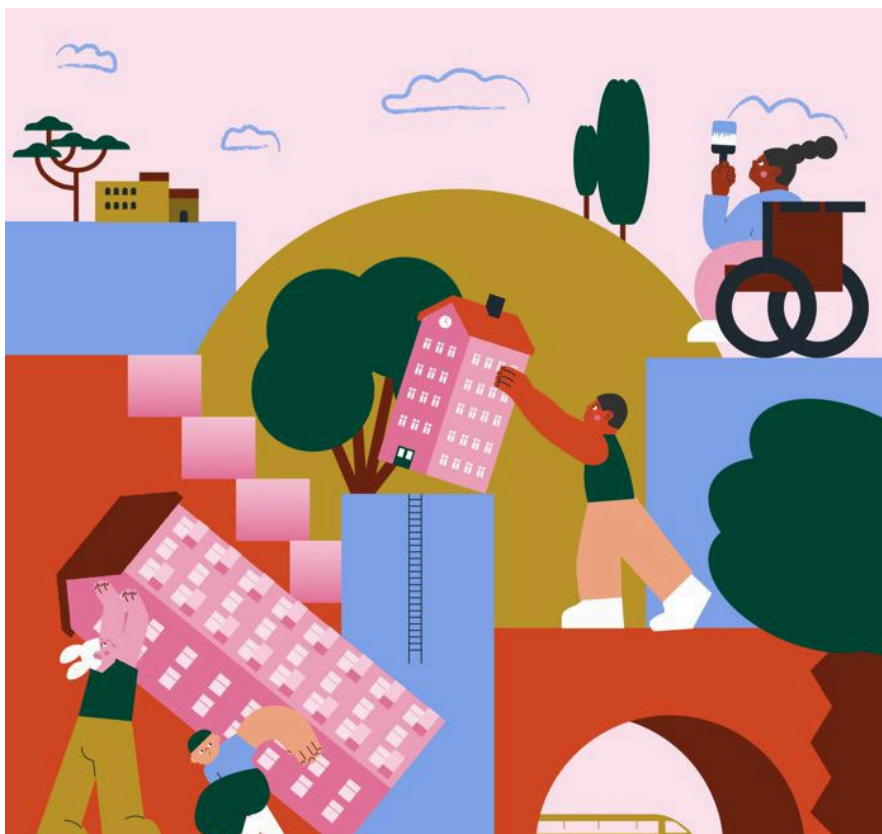
Justerande

Håkan Eriksson

Utvärdering

Göteborgs Stads barnrättsplan 2022 - 2025

[Publiceringsdatum]

Sammanfattning

Det här är en utvärdering av Göteborgs Stads barnrättplan 2022–2025. Målet med planen är barns rättigheter har stärkts genom ett systematiskt och inkluderande arbete. Utvärderingen ska bedöma stadens barnrättsarbete i förhållande till planens mål, relevans, resultat och effekter utifrån planens insatser samt hur genomförandet gått. Syftet är att identifiera framsteg, utmaningar och ge vägledning för stadens fortsatta barnrättsarbete.

Planen omfattar insatsområdena kompetenshöjning, styrning och insatser direkt riktade till barn, med särskilt fokus på områdena utbildning, hälsa, fritid och trygghet. Planen anger att yngre barn och barn i utsatta situationer särskilt ska prioriteras.

Utvärderingen bygger på stadens barnbokslut från 2021–2023, kompletterad med nämnders och styrelsers egna barnbokslut. Dessutom har intervjuer genomförts med förvaltningar och bolag samt dialoger förts med ungdomsfullmäktige och civilsamhällets organisationer för att bedöma planens relevans och genomslag.

Begränsade effekter för barn

Utvärderingen visar att stadens insatser för att uppnå målet har varit ojämna och att barns livsvillkor inom planens fokusområden inte har förbättrats nämnvärt. Den korta planperioden har begränsat möjligheten att fullt ut mäta effekterna, men vissa positiva resultat kan ses, särskilt inom fritidsområdet för barn med funktionsnedsättning och placerade barns rätt till utbildning. Dessa framsteg överensstämmer med ungdomsfullmäktiges och civilsamhällets röstbärande organisationers upplevelser. Däremot har inga rapporterade effekter noterats inom trygghet och hälsa, och i vissa fall har en försämring skett. Ungdomsfullmäktige och civilsamhällets organisationer efterlyser kraftfullare åtgärder för att säkerställa barns rättigheter, med särskilt fokus på trygghet, utbildning, fritid, hälsa, resurser och delaktighet.

Under planperioden har fler familjehemsplacerade barn fått stöd genom Skolfam, vilket har bidragit till bättre skolresultat. Valdeltagandet i ungdomsfullmäktige har också ökat.

Samtidigt visar utvärderingen att de yngsta barnen och barn i utsatta situationer inte varit i tillräckligt fokus, och de har därmed inte fått sina rättigheter stärkta. Barnboksluten visar att det finns en bred samsyn om att arbete med att nå dessa barn är en utmaning. Det finns ett behov av att utveckla metoder för att bättre inkludera dessa barn i det fortsatta arbetet.

Systematiskt arbete ger resultat på organisationsnivå

Genomförandet av planen har varit ojämnt och det saknas ofta förutsättningar för att insatser ska hålla över tid. Rapporteringen om resultat och effekter har varit begränsad och fokuserat på organisatoriska förbättringar snarare än konkreta förbättringar för barn. Utvärderingen visar att systematik i stadens arbetsprocesser för att stärka barns rättigheter varierar och sker i olika grad. Framförallt har verksamheter med barn som direkt målgrupp genomfört

organisatoriska förändringar och stärkt sin kompetens att för att arbeta mer effektivt med barnrättsfrågor. Kompetenshöjande insatser har genomförts men det är ett fortsatt utvecklingsområde i samtliga nämnder och styrelser. Samverkan har stärkts men behöver utvecklas vidare.

Att säkerställa barns rätt till delaktighet – en fortsatt utmaning

Verksamheter med barn som direkt målgrupp har utvecklat metoder för delaktighet, men yngre och utsatta barn har inte varit i tillräckligt fokus, och vuxna tolkar ofta barnens perspektiv.

Styrningen behöver utvecklas

I denna utvärdering liksom i andra uppföljningar inom MR-området finns ett mönster att förvaltningar och bolag inte ser rättighetsfrågorna som en del av sitt grunduppdrag. I denna utvärdering syns detta tydligast bland nämnder och styrelser som inte har barn som direkt målgrupp. För att leva upp till barnkonventionen och barnrättsplanen behöver alla nämnder och styrelser analysera hur barn berörs av deras ansvarsområden. Barnboksluten har också goda förutsättningar att bidra till ett mer systematiskt barnrättsarbete. Insatser riktade till barn har genomförts ojämnt och några insatser har inte genomförts alls. Då planen ännu är giltig finns möjligheter att genomföra dessa.

Områden med relevans för framtida styrning

De insatsområden och fokusområden som planen har pekat ut har bedömts som relevanta. Nämnder och styrelser behöver fortsätta arbeta med ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete. Fokus behöver fortsatt ligga på områdena utbildning, fritid, trygghet och hälsa. Barns rättigheter kopplat till miljö och klimat är ett område som behöver uppmärksammas framgent.

Stadsledningskontoret bedömer att utvärderingen kan utgöra underlag i det fortsatta barnrättsarbetet och i utformningen av den föreslagna långsiktiga styrningen och riktlinjen inom området mänskliga rättigheter.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1 Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syftet med utvärderingen.....	5
1.3 Planen.....	5
1.4 Metod	8
1.5 Rapportens upplägg	10
2 Resultat	11
2.1 Insatser för kompetenshöjning.....	11
2.2 Insatser för styrning och ledning.....	16
2.3 Insatser direkt riktade till barn.....	21
2.4 Intervjuer med förvaltningar och bolag om planens relevans	26
2.5 Dialog med ungdomsfullmäktige och röstbärande organisationer	27
3 Sammanfattande bedömning, slutsatser och det fortsatta barnrättsarbetet.....	28
3.1 Begränsade effekter för barn	28
3.2 Systematiskt arbete ger resultat på organisationsnivå	29
3.3 Att säkerställa barns rätt till delaktighet - en fortsatt utmaning 30	
3.4 Styrningen behöver utvecklas.....	31
3.5 Områden med relevans för framtida styrning	32
3.6 Summering	32
4 Bilagor.....	33
4.1 Bilaga 1 - frågor till förvaltningar och bolag om planen som stöd för ledning och styrning.....	33
4.2 Bilaga 2 – dialog med ungdomsfullmäktige och röstbärande organisationer	34

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Barnkonventionen blev svensk lag 2020. Inför att den nya lagen skulle träda i kraft gjorde stadsledningskontoret en kartläggning 2019 för att ge en bild av det arbete med barnkonventionen som bedrevs i staden. Kartläggningen konstaterade att det fanns förvaltningar och bolag som bedrev ett aktivt och strategiskt barnrättsarbete. Samtidigt framkom att andra förvaltningar och bolag inte bedömde sig vara berörda av barnkonventionen. Det innebar att staden på flera områden stod utan beredskap och kompetens i det barnrättsliga arbetet.

Kommunfullmäktige gav i uppdrag 2020-06-16, § 20 till kommunstyrelsen att ta fram en stadenövergripande barnrättsplan, samt till samtliga nämnder och styrelser att årligen upprätta ett barnbokslut. Kommunfullmäktige beslutade om Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-06-09 §12. Giltighetstiden för planen är 2022 – 2025.

1.2 Syftet med utvärderingen

Utvärderingen belyser stadens barnrättsarbete i förhållande till planens mål, relevans och effekter. Rapporten lyfter de förflyttningar som gjorts samt de utmaningar som funnits i att uppfylla planens övergripande mål. Utvärderingen ska även ge vägledning i stadens fortsatta barnrättsarbete.

Hur den fortsatta styrningen ska se ut behöver värderas i samband med pågående arbete med utformning av riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service.¹

1.3 Planen

Det övergripande målet i planen är att *barns rättigheter har stärkts genom ett systematiskt och inkluderande arbete* och fokuserar på de förutsättningar som måste vara på plats för att stärka barns rättigheter inom samtliga verksamhetsområden och de utpekade fokusområdena i planen. Göteborgs Stads barnrättsplan syftar till att öka den kommungemensamma styrningen av barnrättsperspektivet samt att öka kompetensen och ambitionsnivån om barnrätt i staden.

Planen har en bred ansats och förutsätter att samtliga nämnder och styrelser identifierar vad som kan och bör förbättras i den egna verksamheten för att säkerställa barns rättigheter och speciellt stärkta rättigheter för de barn som mest behöver det.

¹Kommunstyrelsen beslutade 25-02-05 att förslag till Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service, § 122 Ärendenummer SLK-2024-00550, remitteras till ett urval nämnder och styrelser.

Planen består av följande områden och insatser:

Områden	Insatser
Insatser för kompetenshöjning	1.1. Öka den grundläggande kompetensen om barns rättigheter 1.2. Utveckla metoder för att följa upp barns livsvillkor utifrån alla barns lika värde. 1.3. Utveckla metoder för barns delaktighet.
Insatser för styrning och ledning	2.1. Identifiera hur den egna verksamheten påverkar barns rättigheter utifrån barns olika livsvillkor. 2.2. Identifiera och använda metoder för barns delaktighet som är anpassade utifrån barns olika förutsättningar. 2.3. Säkerställa samverkan kring barnrätt. 2.4. Arligen upprätta barnbokslut.
Insatser direkt riktade till barn	3.1. Kommunikationsinsats för barn om deras rättigheter. 3.2. Medborgarkontor med tydlig inriktning för barn. 3.3. Säkerställa insatser för placerade barns rätt till utbildning. 3.4. Höja valdeltagande till ungdomsfullmäktige.

En beskrivning av vilka nämnder och styrelser som ansvarar för insatserna redogörs för inom respektive område i kapitel 2.

De tre insatsområdena

Utgångspunkten är att barns rättigheter ska vara tillgodosedda. Staden har dock inte enskild rådighet över barns livsvillkor. Staden kan däremot säkerställa att det egna arbetet har ett barnrättsperspektiv, och därmed tydligt stärka barns rättigheter. Planen är uppbyggd kring tre insatsområden som är ömsesidigt beroende av varandra och som staden har rådighet över. Insatsområdena är kompetens, ledning och styrning samt insatser direkt till barn och ska tillsammans bidra till ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete.

Planens utgångspunkt för att barns rättigheter ska tillgodoses är att kompetens finns i verksamheten för att arbeta systematiskt och inkluderande. Det krävs kunskaper om barns rättigheter och om barns olika livsvillkor som vilar på principen om likabehandling och icke-diskriminering, liksom kunskap om metoder för att följa upp barns livsvillkor och hur barn kan göras delaktiga.

I planen gjordes analysen att med denna kompetens som grund skapas förutsättningar för att identifiera rätt insatser för att säkerställa barns rättigheter och att arbeta systematiskt och inkluderande från planering och beslut till genomförande och uppföljning. Det skapar också förutsättningar för en helhetssyn på barn och barns rättigheter och den samverkan som då behöver ske med barns rättigheter som utgångspunkt.

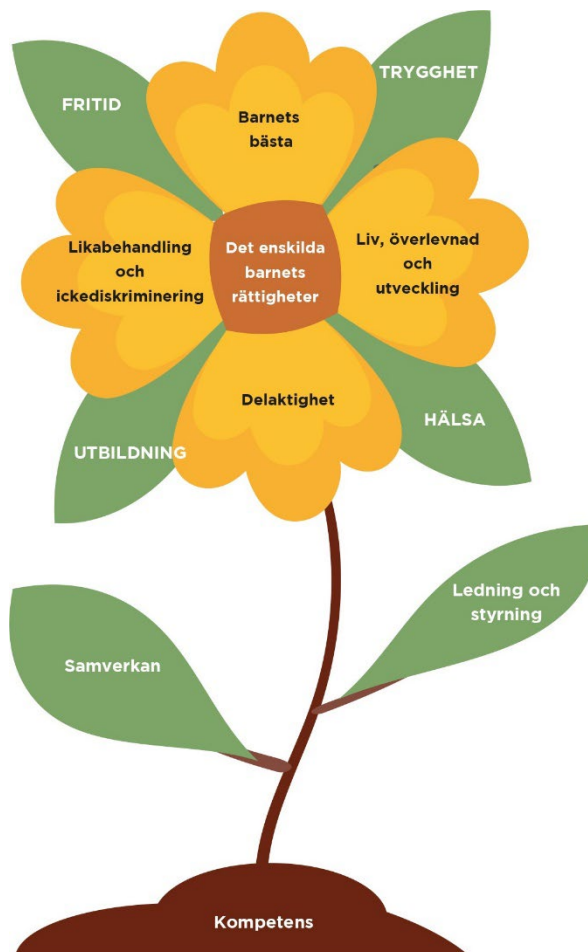
De fyra fokusområdena

Planen har även pekat ut fyra fokusområden som stadens barnrättsarbete ska kopplas till. Dessa är rätten till utbildning, hälsa, fritid och trygghet. Det är områden som barn har identifierat som särskilt viktiga att staden arbetar med. Det är också områden som staden har särskilt stor rådighet att påverka. Inom respektive fokusområde är det dessutom viktigt att beakta barns olika förutsättningar och livsvillkor för att få rättigheterna tillgodosedda. Planen syftar alltså till att stadens nämnder och styrelser arbetar med att skapa dessa

förutsättningar så att verksamheterna kan utforma insatser som stärker barns rätt till trygghet, utbildning, fritid och hälsa.

Fyra grundprinciper i barnkonventionen ska genomsyra allt barnrättsarbete

En grundläggande komponent i ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete är ett rättighetsbaserat arbetssätt som utgår ifrån barnkonventionens fyra grundläggande principer. Dessa är artikel 2 (principen om icke-diskriminering), 3 (barnets bästa), 6 (barns rätt till liv, överlevnad och utveckling) samt 12 (barns rätt till delaktighet). Artiklarna utgör de grundläggande och vägledande principer som alltid ska beaktas när det gäller frågor som rör barn och ska genomsyra verksamheternas arbetssätt. Det gäller både de fyra fokusområdena utbildning, hälsa, fritid och trygghet, men också andra områden som inte planen omfattar och som påverkar barns rättigheter och livsvillkor.

1.4 Metod

1.4.1 Frågeställningar och utvärderingskriterier

Utvärderingen har undersökt hur genomförandet gått och vilka effekter arbetet gett för att bidra till målet att barns rättigheter har stärkts genom ett systematiskt och inkluderande arbete. Frågeställningarna är kopplade till utvärderingskriterierna effekt, relevans och bidrag till målet. De frågeställningar som utvärderingen ska besvara är:

1. Hur har genomförandet av insatserna gått?
2. Vilka effekter kan ses i organisationen för ett ökat systematiskt och inkluderande barnrättsarbete?
3. Vilka effekter för barn kan ses som kan kopplas till de fyra fokusområdena som planen omfattar?
4. Utifrån de effekter som rapporterats, har barns rättigheter stärkts enligt barnkonventionens artiklar och bidragit till planens mål?
5. Har insatserna och insatsområdena varit relevanta för att nå planens mål?

1.4.2 Underlag som använts i utvärderingen

Utvärderingen är baserad på Göteborgs Stads barnbokslut. Det är sammanlagt tre rapporter för perioden 2021 – 2023. Rapporterna är en övergripande sammanställning och analys av nämnders och styrelser barnbokslut hur arbetet i staden som helhet går för att uppfylla barnkonventionen. Barnboksluten ska visa hur arbetet med insatserna i planen fortskrider för att stärka systematiken i barnrättsarbetet, samt vilka resultat som uppnåtts inom trygghet, utbildning, fritid och hälsa. Barnboksluten ska ge viktig styrinformation och helhetsbild till nämnder och styrelser hur verksamheten arbetar med barnrättsfrågorna.

Stadens barnbokslut har kompletterats med barnbokslut från ett fyrtiotal nämnder och styrelser, från samma tidsperiod. De flesta har upprättat barnbokslut. Stadsrevisionen, arkivnämnden och valnämnden har inte upprättat något barnbokslut under hela planperioden. Renova AB och Grefab upprättade ett barnbokslut 2021, men har inte upprättat fler. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden upprättade inte något barnbokslut 2023. Göteborgs Hamn AB upprättade inte barnbokslut 2021, men har därefter upprättat barnbokslut 2022 och 2023.

I en del fall har ytterligare information om insatsernas genomförande behövt inhämtas. Då har information inkommit som rör genomförandet under 2024. Detta har även tagits med i utvärderingen och omfattar några insatser direkt riktade till barn.

Intervjuer har genomförts med ett urval av förvaltningar och bolag som ett komplement till barnboksluten för att ställa fördjupade frågor om planen som stöd för ledning och styrning. Frågemallen finns som bilaga 1. De intervjuade var representanter från Business Region Göteborg AB, Förvaltnings AB

Framtiden, förvaltningen för funktionsstöd, grundskoleförvaltningen, förskoleförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, förvaltningen för demokrati och medborgarservice, socialförvaltningen Hisingen samt kulturförvaltningen.

1.4.3 Dialog med rättighetsbärare

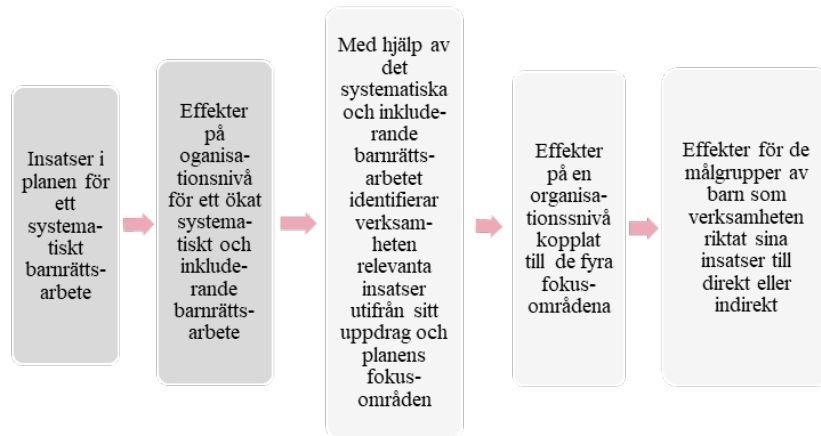
För att spegla den bild och de resultat som framkommer i barnboksluten har dialog genomförts med ungdomsfullmäktige och civilsamhällesorganisationer som arbetar med och för barn. I dialogerna har rättighetsbärarna även fått möjlighet att komma med inspel, tankar och idéer om fortsatt inriktning och fokus i stadens barnrättsarbete. Tolv ledamöter från ungdomsfullmäktige från samtliga stadsområden deltog i dialogen. Anteckningar från dialogen delades också med samtliga ledamöter och ersättare för att möjliggöra för ytterligare kommentarer och synpunkter.

De röstbärande organisationerna som deltog var BRIS, Göteborgs Stadsmission, Passalen, Maskrosbarn, Gyllingen, Stiftelsen Fryshuset, Antidiskrimineringsbyrån Väst. Anteckningarna från dialogen har därefter delats med mötesdeltagarna för faktagranskning och eventuella ytterligare synpunkter. Mötesanteckningarna i sin helhet från båda dialogerna finns i bilaga 2.

1.4.4 Programteorimodell som underlag för att utvärdera resultat och effekter

En programteorimodell har tagits fram för att ta reda på vilka resultat och effekter som de olika aktiviteterna förväntades ge och på vilket sätt detta bidrar till planens problembeskrivning och övergripande mål. Programteorimodellen har använts som underlag för att följa upp vilka resultat och effekter som ansvariga nämnder och styrelser inrapporterat. Sidoeffekter som rapporteras och som inte programteorimodellen identifierat, omhändertas också i utvärderingen.

Nedan har en enkel resultatkedja tagits fram för att illustrera en summering av planens insatser och förväntade resultat. Insatsområdena kompetenshöjning och styrning och ledning är till största delen kopplade till de två första rutorna i kedjan. Insatsområdet som är direkt riktade till barn har en större koppling till några av planens fokusområden och därmed också till de rutor som ligger senare i resultatkedjan.

1.5 Rapportens upplägg

I kapitel 2 görs en beskrivning av respektive insatsområde och insatser samt förväntade resultat av insatserna. Därefter redogörs för genomförandet, följt av de effekter som insatserna bidragit till enligt barnbokslut och annan information som utvärderingen använt sig av. Stadsledningskontoret gör sedan sin bedömning av insatsernas genomförande och resultat.

I kapitel 2 redovisas även de synpunkter, som kom fram i intervjuerna med ett urval av förvaltningar och bolag, om planen som stöd för ledning och styrning. I kapitlet återges också kortfattat vad som framkommit i dialogen med ungdomsfullmäktige och röstbärande organisationer om det barnrättsarbete som Göteborgs Stad bedrivit kopplat till planens fyra fokusområden.

I kapitel 3 finns utvärderingens sammanfattande analys, bedömning och slutsatser av planens implementering, resultat och effekter i sin helhet. Detta ligger till grund för vilka områden som staden behöver vidareutveckla eller fokusera arbetet på.

I bilaga 1 finns de frågor som ställdes till förvaltningar och bolag om planen som stöd för ledning och styrning. I bilaga 2 finns mötesanteckningarna med ungdomsfullmäktige och civilsamhällets röstbärande organisationer.

2 Resultat

Göteborgs Stads barnrättsplan 2022 – 2025 är det styrande dokument som kommunfullmäktige beslutat att samtliga nämnder och styrelser ska arbeta efter för att stärka barns rättigheter och uppfylla barnkonventionen. Nedan följer en resultatredovisning av barnrättsplanens tre insatsområden. Efter varje aktivitet finns en bedömning av genomförande samt effekter. Aktiviteterna inom varje insatsområde ska bidra till planens mål att barns rättigheter har stärkts genom ett systematiskt och inkluderande arbete.

2.1 Insatser för kompetenshöjning

Kompetens är en grundförutsättning för ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete. Övriga insatsområden i planen är beroende av att insatserna inom det här området genomförs. Området omfattar tre insatser.

2.1.1 Öka den grundläggande kompetensen om barns rättigheter

2.1.1.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Kommunstyrelsen ansvarar för att tillgängliggöra utbildningsmaterial som stöd för nämnders och styrelser arbete med grundläggande kompetens om barns rättigheter. Samtliga nämnder och styrelser ansvarar för att den grundläggande utbildningen tas till vara och omsätts av berörda medarbetare. Samtliga nämnder och styrelser ansvarar även för att utifrån behov komplettera med verksamhetsspecifika kompetensutvecklingsinsatser. Resultat som förväntades på kort sikt var att ökad kompetens skulle leda till analyser om verksamhetens påverkan på barns livsvillkor och särskilt barn i utsatta situationer och yngre barn.

2.1.1.2 Genomförande

Av stadens barnbokslut 2021 framgår att det vid planens införande fanns ett generellt behov, oavsett verksamhet, att få grundläggande eller fördjupade kunskaper om barnkonventionen, barnrättsarbete och barns livsvillkor.

Stadsledningskontoret har tagit fram och tillgängliggjort ett grundläggande utbildningsmaterial på Digitala Navet om barnrätt som stöd för att genomföra planen, samt genomfört en konferens som också filmades.

Planen förutsätter att alla förvaltningar och bolag gör en analys av vilka fördjupade kunskapsbehov som finns i den egna verksamheten. Det finns några exempel i stadens barnbokslut på att sådan analys har gjorts för att identifiera utvecklingsområden för att bidra till att barns rättigheter stärks.

Några förvaltningar och vissa bolag har under planperioden genomfört utbildningar om barnkonventionen generellt men även mer specifika

utbildningar. Detta har skett i varierad omfattning. Ett exempel på mer specifik utbildning som genomförs är att Romano Center Väst kontinuerligt utbildar stadens verksamheter i minoritetslagstiftning. Några förvaltningar har genomfört utbildningar riktade till vissa yrkesgrupper eller verksamheter om till exempel hederskultur, hbtqi, normmedvetenhet och icke-diskriminering.

2.1.1.3 Effekter av insatser på organisationsnivå och för barn

Förvaltningarna rapporterar att under planperioden har ökad kompetens om barns rättigheter påverkat arbetssätt och i viss mån barn direkt. Förvaltningarna rapporterar om ökad systematik i verksamhetsplanering och ökad träffsäkerhet i att ta fram relevanta insatser. Ökad kompetens om barns rättigheter förväntas leda till fördjupad analys om hur förvaltningens eller bolagets verksamhet påverkar barn. Det bör på sikt ligga till grund för insatser som kan ha mer direkt påverkan på barn. Sådana effekter redovisas i senare i denna rapport.

2.1.1.4 Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret konstaterar att spridningen och stödet för att använda det grundläggande utbildningsmaterialet, som kommunstyrelsen ansvarade för, inte har varit tillräckligt för att få genomslag. Stadsledningskontoret ser att det pågår kompetenshöjande insatser och utvecklingsarbeten på många håll. Av barnboksluten 2021–2023 framgår att de förvaltningar som har barn som direkt målgrupp genomfört utbildningar i högre utsträckning än övriga, men att även där sker det i relativt liten skala. Det saknas långsiktig och strategisk planering. Det framgår att fokus på barnrätt har ökat inom områdena funktionsrätt, samt psykisk hälsa, trygghet och säkerhet. Kompetenshöjande insatser kan och behöver se olika ut. Men kompetenshöjande insatser om barns rättigheter åligger alla nämnder och styrelser att genomföra.

Stadsledningskontoret menar att kompetenshöjande insatser fortsatt är ett utvecklingsområde så att kompetens om barns rättigheter säkerställs och hålls levande på alla nivåer i stadens verksamheter, nämnder och styrelser.

2.1.2 Utveckla metoder för att följa upp barns livsvillkor utifrån alla barns lika värde

2.1.2.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, grundskolenämnden, förskolenämnden, utbildningsnämnden samt nämnden för funktionsstöd har ansvar för att utveckla metoder för att följa upp barns livsvillkor utifrån alla barns lika värde. Metodutvecklingen ska bidra till att förvaltningarna får bättre kunskap om barns livsvillkor och förutsättningar samt kan identifiera var resurser och aktiviteter behöver prioriteras så att det ökar möjligheten att säkerställa alla barns rättigheter. Analyser skulle göras av såväl kvantitativa som kvalitativa data och samlas in på olika sätt, däribland från röstbärande civilsamhällesorganisationer och från barn och unga direkt. Särskilt fokus skulle ligga på att följa upp barns trygghet.

2.1.2.2 Genomförande

Det framkommer i flera barnbokslut att förvaltningarna har identifierat ett behov av metodutveckling för att öka kunskapen om barns olika livsvillkor, med utgångspunkt i principen om alla barns lika värde. Parallellt har flera förvaltningar arbetat med att utveckla metoder för undersökningar, utredningar och uppföljning.

Ett exempel från barnboksluten är att förvaltningen för funktionsstöd har samlat delar av stödverksamheten i en avdelning, vilket har möjliggjort en metodstödjare som kan arbeta med kompetensutveckling och metodförbättring. Ett annat exempel är socialnämnden Hisingen, som har genomfört undersökningar på mötesplatser för att samla in synpunkter från barn med funktionsnedsättning om fritidsverksamheten.

2.1.2.3 Effekter av insatser på organisationsnivå och för barn

Insatser för att öka kunskap om barns olika livsvillkor har påverkat arbetssätt och i viss mån även barn direkt. Exempel på detta är att grundskoleförvaltningen har tagit fram en anvisning för att bedöma barns bästa. Ett annat exempel är det strategidokument som socialförvaltningarna gemensamt tagit fram om meningsfull fritid för barn och unga genom trygg, inkluderande och tillgänglig verksamhet. Som en effekt av att barn med funktionsnedsättning gjorts delaktiga har verksamheter och utbud i några förvaltningar utvecklats. Därmed har fler barn med funktionsnedsättning fått tillgång till meningsfull fritid.

2.1.2.4 Stadsledningskontorets bedömning

Metodutveckling och arbete för att öka kunskap om olika barns livsvillkor pågår i staden. Det går att se viss påverkan på förvaltningar och bolags arbetsinsatser, resursfördelning och prioriteringar och att det i viss mån även påverkar barn direkt.² Strategier och stödmaterial som tagits fram kan förväntas ge goda effekter på sikt om de implementeras och används. Det finns några exempel på att insatser gjorts som har bidragit till ökad kunskap om barns livsvillkor och olika förutsättningar. Generellt är det svårt att i barnboksluten utläsa om de insatser som gjorts bidragit till att denna kunskap ökat, likaså om barns trygghet haft särskilt fokus, vilket anges i planen. Det är också svårt att följa över tid och se i vilken utsträckning metoder implementerats och använts i övergripande verksamhetsstyrning och planering. Därmed blir det också svårt att utläsa om staden planerar aktiviteter och tilldelar resurser så att det ökar möjligheten att säkerställa alla barns rättigheter.

² Frågor om personella och ekonomiska resurser tas upp mer utförligt i kommande kapitel under området styrning och ledning.

2.1.3 Utveckla metoder för barns delaktighet

2.1.3.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Den tredje delen av insatsområdet kompetenshöjning syftar till att utveckla metoder för barns delaktighet, vilket är en grundläggande princip i barnkonventionen. Stadens verksamheter ska lyssna på och beakta barns åsikter vid beslut och insatser som påverkar dem. Planen anger att särskilt fokus ska vara på yngre barn och barn i utsatta situationer. Förvaltningar och bolag ska skapa möjligheter för ökad delaktighet genom att använda fler och olika kanaler och metoder.

Nämnden för demokrati och medborgarservice har i uppdrag enligt planen att i samverkan med andra nämnder utveckla kompetensstöd för barns delaktighet. Särskilt fokus skulle vara på metoder för delaktighet av yngre barn och barn i utsatta situationer. Metoderna som utvecklas skulle spridas över staden för att stödja andra nämnder och styrelser i deras systematiska och inkluderande barnrättsarbete. Insatsen förstärker nämnden för demokrati och medborgarservice uppdrag om att stödja nämnders och styrelsers demokratiarbete.

Förskolenämnden, grundskolenämnden, nämnden för funktionsstöd samt socialnämnderna ansvarar för att utveckla metoder inom sina verksamheter, och en inventering skulle göras för att identifiera vilka barn som är delaktiga eller inte.

Civilsamhällets organisationer spelar en viktig roll genom att bidra med kunskap och data, särskilt där barn inte själva kan höras.

2.1.3.2 Genomförande

I barnboksluten framgår att befintliga metoder för barns delaktighet används och har vidareutvecklats i verksamheten. Socialförvaltningarna har vidareutvecklat metoden LÖSA³ men skriver också att det kvarstår ett arbete med att öka kompetens i att hålla barnsamtal även inom vuxenavdelningarna då många av de vuxna i behov av socialtjänstens insatser också är föräldrar.

Det varierar mellan förvaltningarna och verksamheterna inom förvaltningarna i vilken omfattning barn tillfrågas och görs delaktiga i beslut och verksamhetsförändringar. Det vanligaste är att barn inte tillfrågas direkt utan att det är vuxna som antar ett barnperspektiv.

Flera nämnder rapporterar att barn med oklar migrationsstatus, barn vars vårdnadshavare undviker myndighetskontakter, barn med lång skolfrånvaro liksom barn i hederskontext är svåra att nå. I barnboksluten lyfter dessa nämnder att det krävs spetskompetens samt tillgång till kommunikativa stödmetoder för att nå dessa barn.

³ Med hjälp av metoden LÖSA görs barn delaktiga på riktigt i kombination med att hitta lösningar för barns trygghet och skydd.

Även nämnder och styrelser som i planen inte har ett utpekad ansvar att utveckla metoder för barns delaktighet har genomfört utvecklingsinsatser. Exempelvis stadens demokratiseringsplan som var en del av jubileumsfirandet Göteborg 400 år och en vägledning som tagits fram för barns delaktighet inom byggprocessen.

Uppdraget att utveckla kompetensstöd om metoder för barns delaktighet, med särskilt fokus på yngre barn och barn i utsatta situationer, har inte genomförts. Under planperioden har dock den ansvariga förvaltningen inventerat vilka metoder som redan finns i stadens verksamheter.

2.1.3.3 Effekter på organisationsnivå och för barn

Insatserna har påverkat arbetssätt och i viss mån även barn direkt. Socialtjänstens barnutredningar och barnbrev skrivs i större utsträckning med anpassat språk för barn och vissa effekter syns också genom att barns röster tydliggjorts genom hela socialtjänstprocessen. Detta har resulterat i att några nämnder rapporterar att utredningar och beslut inom socialtjänsten blivit mer välgrundade utifrån ett barnrättsperspektiv. Förvaltningen för funktionsstöd har utformat brukarenkäter och genomför brukarrevision så att barn i vissa delar svarar själva.

Genom enkäter och kartläggningar som används inom socialförvaltningarna har barn med funktionsnedsättning getts ökad möjlighet att uttrycka sina behov av fritidsverksamheter. Socialförvaltningarnas fritidsverksamheter rapporterar att de erbjuder verksamheter och riktade insatser till grupper som annars inte deltar. Grupper som nämns är flickor i socioekonomiskt eftersatta områden, hbtqi-ungdomar och barn med funktionsnedsättning.

Inom skolans område har flera insatser genomförts som syftar till att öka barns delaktighet. Exempelvis har informationen som behöver ske vid skolenhetsförändringar, förbättrats och systematiserats mellan nämnd, elever och vårdnadshavare. Även kulturskolan har genomfört flera insatser för att lyssna in barns och ungas åsikter om verksamheten. Insatser har gjorts för att utveckla elevråden så att barns delaktighet ökar. Det pågår långsiktiga insatser inom elevrådsarbetet vilket har stor påverkan på många barn. Till exempel har en fortbildningsinsats för elevrådsansvariga vuxna genomförts och ett nätverk har bildats.

2.1.3.4 Stadsledningskontorets bedömning

Genom den metodutveckling som gjorts inom ansvariga förvaltningar har barns delaktighet i viss mån ökat. Det framgår att det också fått effekt på både utredningar och beslut inom socialtjänsten samt på socialförvaltningarnas fritidsverksamhet. Andra insatser är sådana att det på sikt går att förvänta sig effekter för barn.

Fortfarande är barnperspektivet det mest vanliga, dvs att vuxna gör sig till tolk för barn. Det finns en samsyn och hög medvetenhet inom förvaltningarna kring vilka grupper av barn som är svåra att nå, och detta är en svår och gemensam utmaning för stadens alla förvaltningar och bolag.

Stadsledningskontorets bedömning är att det metodstöd som nämnden för demokrati och medborgarservice hade i uppdrag att utveckla och sprida, fortsatt behövs och är en förutsättning för att stärka barns delaktighet och inflytande, särskilt kopplat till stadens gemensamma utmaning att nå barn i utsatta situationer och de yngsta barnen. Då planen förlängts kan detta arbete fortsätta att stärkas upp och prioriteras.

2.2 Insatser för styrning och ledning

Barnrättsarbetet behöver vara en del i lednings-, styr och beslutsprocesser för att säkerställa att barnkonventionen följs. Det behövs också en samverkan som säkerställer en helhetssyn på barnets bästa. Insatsområdet omfattar fyra insatser där samtliga nämnder och styrelser ansvarar för genomförandet. Insatserna är kopplade till de fyra grundläggande artiklarna 2, 3, 6 och 12.

2.2.1 Identifiera hur den egna verksamheten påverkar barns rättigheter utifrån barns olika livsvillkor

2.2.1.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Samtliga förvaltningar och bolag ska identifiera hur verksamheten påverkar barns rättigheter direkt eller indirekt utifrån barns olika livsvillkor. Genom ökad förståelse kommer verksamheten förbättra sina processer för att stärka barns rättigheter och livsvillkor. Insatsen innebär att en nulägesanalys görs för att identifiera utvecklingsområden i syfte att öka ett systematiska och inkluderande barnrättsarbete. Utvecklingsområdena ska ha kopplingar till barnrättsplanens fyra fokusområden. Samtliga förvaltningar och bolag ska även redovisa om det fortsättningsvis skett några förändringar i verksamheten. Även väsentliga händelser som påverkat verksamheten såsom nya uppdrag, ny lagstiftning, organisationsutveckling och ändrad personaltillgång som påverkar barnrättsarbetet ska tas med. Målkonflikter behöver lyftas fram i beslutsunderlag och övriga styr- och ledningsprocesser för att säkerställa barns bästa.

2.2.1.2 Genomförande

Majoriteten nämnder och styrelser har som ett första barnbokslut 2021 gjort en nulägesanalys. I dessa har de flesta uppgett att barn på ett eller annat sätt påverkades av verksamheten direkt eller indirekt. I några barnbokslut var dock slutsatsen att barnkonventionen inte var relevant för verksamheten eftersom deras verksamhet inte vände sig till barn. Förvaltningar och bolag som inte har barn som direkt målgrupp har rapporterat att det inte har skett några förändringar i verksamheten som påverkar barns rättigheter under planperioden. Andra förvaltningar och bolag, och då främst de som har barn som direkt målgrupp, har tagit upp faktorer som påverkat barnrättsarbetet både positivt och negativt. Ett exempel där en förvaltning har förbättrat sina processer för att stärka barns rättigheter och livsvillkor är förvaltningen arbetsmarknad och

vuxenutbildning. De har arbetat med så kallade stöttarteam, där en ungdom anställd i sommarjobb som stöttare och en ungdom med behov av stöd/anpassning har jobbat i team, via insats hos extern leverantör.

2.2.1.3 Effekter av insatsen på organisationsnivå och för barn

Förflyttningar och effekter på organisationsnivå rapporteras främst bland de verksamheter som har barn som direkt målgrupp. Här finns barnbokslut som redovisar att personalförstärkningar gjorts för ett mer effektivt barnrättsarbete. Kulturskolan har omorganiserats och därmed stärkt rättssäkerheten och barns rätt till utbildning. Inom socialtjänsten har team bildats för att stötta familjer med barn med ett mer omfattande behov och tidiga förebyggande insatser att stödja ungdomar i riskzon. Extra resurser har bidragit till satsningar på barn, unga och deras familjer för att skapa en meningsfull fritid. Men på grund av stora personalomsättningar inom socialtjänsten finns det stora utmaningar att upprätthålla kompetens att driva barnrättsarbetet framåt.

Några barnbokslut tar upp att det ekonomiska läget inom offentlig verksamhet har försämrats på grund av omvärldsläget, vilket också påverkat olika samverkansformer. Under 2023 har de ekonomiska förutsättningarna till exempel påverkat arbetet med Skola som arena⁴. Stadsteatern skriver också att barns rätt till att uppleva konst under skoltid har påverkats negativt av skolornas ekonomiska läge.

Desinformationskampanjer har påverkat vårdnadshavares tillit negativt till socialtjänsten och vilja att ta emot stöd. Desinformation har också riktats mot förskolan, vilket har försvårat förskoleförvaltningens uppsökande arbete med att få fler barn i åldern 3 – 5 år inskrivna på förskolan.

2.2.1.4 Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret ser positivt på de förstärkningar som gjorts inom vissa förvaltningars verksamheter för att bidra till att barns rättigheter tillgodoses. Rapporteringen är dock sparsam om omorganisationerna och förstärkning av personal gjort några förflyttningar i förhållande till planens fyra fokusområden. Dock konstaterar stadsledningskontoret att alla förvaltningar och bolag inte analyserat hur deras verksamhet påverkar barns livsvillkor, vilket krävs för att förstå verksamhetens inverkan på barns rättigheter. Många barnbokslut lyfter också behovet av grundläggande kunskap om barns livssituation för att analysera verksamhetens påverkan och utforma träffsäkra insatser.

⁴ Det övergripande syftet med Skola som arena är att utjämna skillnader i barns uppväxtvillkor. Genom att ge barn möjlighet till en aktiv fritid i närheten av viktiga vuxna, skapas trygga sammanhang som kan stor betydelse för hur barnen lyckas i skolan och för hur det går för dem senare i livet. Arbetet kan ha olika namn, som Skolan mitt i byn eller Lights On, men arbetssättet är detsamma.

2.2.2 Identifiera och använda metoder för barns delaktighet som är anpassade utifrån barns olika förutsättningar

2.2.2.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Den här insatsen handlar om att samtliga nämnder och styrelser ska identifiera och använda metoder för barn och ungas delaktighet så att varje verksamhet förbättrar sina processer. Insatsen har en direkt koppling till insatsen utveckla metoder för barns delaktighet i insatsområde 2.1. Barns delaktighet ska ge nödvändig kompetens för att förstå barns livsvillkor och bedöma barnets bästa när beslut tas. Metoderna ska vara anpassade utifrån barns olika förutsättningar och resultera i att fler barn blir delaktiga i de beslut som berör dem direkt eller indirekt. Arenor där barn vistas ska användas.

2.2.2.2 Genomförande

Som föregående kapitel 2.1.3 visade har metoder för barns och ungas delaktighet anpassade utifrån barns olika förutsättningar i viss mån ökat men har skett sporadiskt. Det ligger ett uppdrag på nämnden för demokrati och medborgarservice att sprida och stödja metoder för ökad delaktighet. Arbetet med detta kvarstår.

2.2.2.3 Effekter av insatser på organisationsnivå och för barn

Socialnämnd Hisingen rapporterar att genomförandeplaner skrivs tillsammans med ungdomar inom vissa verksamhetsområden. Nämnden uppmärksammar vikten av att ta med även små barns uttryck vid skapande av genomförandeplan och uppföljning. Som ett led i att omsätta ökad delaktighet har ungdomsfullmäktige anlitats som referensgrupp i större utsträckning, vilket är positivt. Dock kvarstår utmaningar att öka delaktigheten generellt. Framför allt gäller det yngre barn och barn i utsatta situationer.

Flera nämnder rapporterar att det saknas styrning, kompetens och rutiner som säkerställer att barn görs delaktiga där det har betydelse. Medarbetare inom vissa förvaltningar uttrycker också att de saknar förutsättningar i form av tid, metoder och stöd för att kunna arbeta med delaktighet.

2.2.2.4 Stadsledningskontorets bedömning

Utvärderingen visar att användningen av metoder för barns och ungas delaktighet har ökat, men fortfarande sker sporadiskt. Utmaningar kvarstår att identifiera och använda metoder för att ta reda på vilka barn som är delaktiga respektive inte delaktiga i beslut som påverkar dem. För att lyckas med detta krävs goda kunskaper om barns olika livsvillkor.

2.2.3 Säkerställ samverkan kring barnrätt

2.2.3.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Att väl fungerande samverkan finns runt barn är en framgångsfaktor för ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete. Ansvaret för detta ligger på alla nämnder och styrelser. Detta för att skapa en helhetssyn på barnets bästa och vad som gemensamt kan och bör göras för att säkerställa barns rättigheter och med utpekade uppdrag aktörer emellan. Samverkan bör ske på alla nivåer, från lednings- och förvaltningsnivå till de enskilda medarbetare som möter barn. I det utåtriktade arbetet behövs en inventering göras av befintliga och nya aktörer såsom röstbärande organisationer. Eventuella målkonflikter som kan uppstå i samverkan runt det enskilda barnet eller grupper av barn behöver belysas för att kompensatoriska åtgärder ska kunna vidtas.

2.2.3.2 Genomförande

En övervägande majoritet av barnboksluten beskriver olika samverkansstrukturer, främst inom staden men också med externa samverkanspartners. Rapporteringen kring samverkan har också ökat under perioden. Samverkan har etablerats för trygghet och säkerhet, bland annat genom säkrare cykelvägar och bilfria zoner vid pilotskolor. Insatser har stärkts för att förebygga avhysningar. Barnhälsonätverk har inrättats för tidiga insatser.

2.2.3.3 Effekter av insatsen på organisationsnivå och för barn

Några samverkansformer i staden har lett till positiva effekter på en organisatorisk nivå för att stärka barns rättigheter. Utbildningsförvaltningen rapporterar att den interna samverkan har stärkt det kompensatoriska uppdraget. Socialförvaltningarna och förvaltningen för funktionsstöd har tillsatt en processledare för att leda en övergripande samverkansgrupp för att tillsammans klargöra ansvarsfördelningen för att säkerställa barns rättigheter så att inte barn hamnar mellan stolarna. I 2023 års barnbokslut rapporterar socialförvaltningarna att samverkan stärkts så att barn får tillgång till rätt insatser från rätt huvudman. AB Framtiden arbetar i samverkan med både kommunala och privata aktörer inom strategin Satsning för framtidstro som omfattar insatser i koncernens samtliga utvecklingsområden. Syftet är att förbättra barn och ungas förutsättningar att klara skolan, en meningsfull fritid, möjlighet till sommarjobb och extraarbete samt föräldrastödjande insatser. Som exempel kan nämnas att antalet feriearbeten har ökat från cirka 800 till cirka 1100 under planperioden.

2.2.3.4 Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontorets bedömning är att den interna och externa samverkan stärkts under planperioden på en organisatorisk nivå. Det skapar förutsättningar för en ökad helhetssyn på barn och barns rättigheter. Men det saknas i regel en rapportering om vad den stärkta samverkan med olika parter resulterat i eller

förväntas resultera i. Likaså saknas rapportering om eventuella målkonflikter identifierats i samverkan.

2.2.4 Upprätta barnbokslut

2.2.4.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

I anslutning till barnrättsplanen beslutade kommunfullmäktige att samtliga nämnder och styrelser årligen ska upprätta ett barnbokslut så att en helhetsbild och bättre styrning skapas av nämndens, styrelsens och stadens samlade barnrättsarbete. Barnboksluten ska således ge viktig styrinformation och helhetsbild till nämnder och styrelser hur verksamheten arbetar med barnrättsfrågorna utifrån barnkonventionens grundläggande artiklar men även andra artiklar verksamheten har identifierat som den har påverkan på. Fokus ska ligga på yngre barn och barn i utsatta situationer.

Barnboksluten ska redovisa förflyttningar inom organisationen för ett ökat systematiskt och inkluderande barnrättsarbete i enlighet med barnrättsplanens insatser. Eventuella resultat och effekter ska även redovisas på organisationsnivå, liksom resultat och effekter för barn kopplat till planens fyra fokusområden trygghet, utbildning, fritid och hälsa.⁵

2.2.4.2 Genomförande

Antalet upprättade barnbokslut har legat relativt konstant. Majoriteten nämnder och styrelser har årligen upprättat barnbokslut. Antalet barnbokslut som skrevs 2021 och 2022 var 41. 2023 upprättades 39 barnbokslut. Det har till största delen varit samma nämnder och styrelser som upprättat barnbokslut på en årlig basis.

De som inte upprättat barnbokslut under hela perioden har också till största delen varit de samma och varit verksamheter som inte har barn som direkt målgrupp. Stadsrevisionen, arkivnämnden och valnämnden har inte upprättat något barnbokslut under hela planperioden. Renova AB och Grefab upprättade ett barnbokslut 2021, men har inte upprättat fler. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden upprättade inte något barnbokslut 2023. Göteborgs Hamn AB upprättade inte barnbokslut 2021, men har därefter upprättat barnbokslut 2022 och 2023.

2.2.4.3 Stadsledningskontorets bedömning

Kommunfullmäktiges beslut att barnbokslut ska upprättas har bidragit till att barnrättsfrågorna lyfts fram på ett mer tydligt sätt. Upprättandet av barnbokslut har skapat förutsättningar för en mer systematisk ledning och styrning på området. Dock ger inte alla barnboksluten tillräcklig god styrinformation till egen nämnd och styrelse hur förvaltningar och bolag arbetar med barnrättsfrågorna. I barnbokslut saknas ofta analyser om insatsernas resultat och effekter. Stadsledningskontoret noterar också att många barnbokslut rapporterar

⁵ Se resultatkedjan i kapitel 1.4.3.

endast aktiviteter som genomförts under året. Ofta är det nya insatser som rapporteras från ett år till ett annat så utvecklingen går inte att följa. Vissa barnbokslut är dessutom identiska med föregående års och ger ingen tillkommande styrintformation.

2.3 Insatser direkt riktade till barn

De riktade insatserna ska stärka barns rättigheter och delaktighet som är kopplade till samtliga fokusområden som angetts i planen och med de grundläggande principerna som utgångspunkt. Insatsområdet omfattar fyra insatser.

2.3.1 Genomföra en kommunikationsinsats till barn om deras rättigheter

2.3.1.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Insatsen syftar till att barn får kännedom om sina rättigheter och därigenom kan påverka hur rättigheterna kan tillgodoses. Speciellt gäller det yngre barn, barn i utsatta situationer och barn vars behov avviker från normen.

Ansvariga för insatsen är nämnden för demokrati och medborgarservice, i samarbete med kulturnämnden, grundskolenämnden, förskolenämnden, nämnden för funktionsstöd, samt socialnämnd Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst.

Insatsen kan också kopplas till kompetensstödet om metoder för barns delaktighet som tidigare beskrivits, som nämnden för demokrati och medborgarservice har ett ansvar för tillsammans med andra nämnder.

2.3.1.2 Genomförande

Rapporteringen visar att insatsen inte genomförts enligt plan. Den ansvariga nämnden påpekar att inga extra ekonomiska medel har tilldelats för genomförandet, och det framgår heller inte att de samverkande nämnderna har varit aktiva i processen.

Ansvarig nämnd, demokrati och medborgarservice, rapporterar dock kring andra genomförda kommunikationsinsatser med bäring på barns rättigheter. Ett exempel är den löpande information om barns rättigheter som lämnas vid alla möten på Romano Center i Väst. Ett annat exempel är det stöd som förvaltningen fått av institutionen för journalistik, media och kommunikation vid Göteborgs Universitet för att engagera fler unga i att lämna Göteborgsförslag.

2.3.1.3 Effekter av insatser på organisationsnivå och för barn

Eftersom insatsen inte har genomförts finns heller inga effekter av insatsen. Däremot rapporterar flera socialförvaltningar om aktiviteter som angränsar till

denna insats som visar på ett mer systematiskt arbete med att inhämta barns synpunkter.

2.3.1.4 Stadsledningskontorets bedömning

Trots att berörda förvaltningar har etablerade arbetssätt och angränsande uppdrag har planens kommunikationsinsats till barn inte genomförts. Därmed har planen inte bidragit till att barns kunskap om sina rättigheter ökat nämnvärt, och de har heller inte fått fler möjligheter att påverka hur deras rättigheter tillgodoses.

Samverkan har inte fungerat som det var tänkt. Det framkommer i dialog med ansvarig förvaltning att de fortfarande anser detsamma som de framförde i sitt remissvar, nämligen att denna insats inte ligger inom deras reglemente och resurstilldelning. Kommunfullmäktiges beslut innebar dock att nämnden för demokrati och medborgarservice fick ansvar för att genomföra kommunikationsinsatsen. Stadsledningskontorets har fört dialog med ansvarig nämnd, demokrati och medborgarservice för att diskutera hur insatsen bäst kunnat utformas och genomföras tillsammans med berörda nämnder. Till exempel hade en genomlysning av befintliga kommunikationsinsatser kunnat göras för att stärka barnrättsperspektivet i befintliga och fler kanaler.

Stadsledningskontoret ser flera exempel på kommunikationsinsatser som rör rättighetsområdet i barnboksluten. Även om flera av dessa insatser kan sägas vara viktiga och stundom framgångsrika sker dessa isolerat och i viss mån *ad hoc*. Ett samlat grepp, med tydliga prioriteringar avseende målgrupper och insatser saknas helt. Detta gör att flera rättighetsområden är fortsatt eftersatta, exempelvis barns rätt till information vid kris. Planen har inte bidragit till att kunskapen bland barn kring deras rättigheter har stärkts.

2.3.2 Medborgarkontor med tydlig inriktning för barn

2.3.2.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Nämnden för demokrati- och medborgarservice är ansvarig för insatsens genomförande.

Planens intention med insatsen ”medborgarkontor” var att systematiskt förmedla information om stadens insatser, tillgänglighetsanpassat och attraktivt så att barn oavsett bakgrund och förutsättningar kan ta del av informationen. Detta skulle ske genom att utveckla medborgarkontoren till lokala nav för att stärka den lokala demokratin. Tanken var att även möjliggöra för barns och ungas egna initiativ till dialoger med olika verksamheter som berör dem.

2.3.2.2 Genomförande

Nämnden har arbetat med insatsen genom att fylla de befintliga kontoren med information, konsultation och aktiviteter kopplade till barnkonventionen. Som ett exempel på detta kan nämnas att två feriearbetare anställts vid medborgarkontoren med uppdrag att arbeta utåtriktat mot ungdomar i nordost.

Vidare har medborgarkontoret via invånarguiderna haft möten med barn för att informera om det stöd som medborgarkontoren kan ge i olika frågor.

2.3.2.3 Effekter på organisationsnivå och för barn

Nämnden har förstärkt medborgarkontorens arbete med insatser som har fokus på barn, men barnbokslutet rapporterar inte om dessa förstärkningar ännu har bidragit till effekter på organisationsnivå eller för barn.

2.3.2.4 Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret uppfattar att nämnden valt att tolka barns behov av samhällsviktig information kopplat till de befintliga medborgarkontoren och att informera om dessa. Dessa platser, medborgarkontoren, används i dagsläget inte av barn i någon större utsträckning enligt information som framkommer i dialoger och barnbokslut.

Stadsledningskontoret ser positivt på fokus, riktade insatser och ökad kompetens kring barnperspektiven på medborgarkontoren. Arbetet resulterar dock inte i att tillgodose de behov av samhällsinformation och upplysning om stöd och service som barn i staden uttrycker, eller att ge barn möjligheter att ta egna initiativ till dialog med stadens verksamheter.

Det har saknats uppsökande arbete och satsning på att möta barn på deras egna arenor. Ett visst arbete har påbörjats genom invånarguider som även skulle kunna möjliggöra barn och ungas dialog med olika verksamheter i staden. Medborgarkontoren är ännu inte kända eller utformade på ett sådant sätt att de anpassats till barns olika behov och förutsättningar.

2.3.3 Säkerställa placerade barns rätt till utbildning

2.3.3.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Ansvariga nämnder är grundskolenämnden, utbildningsnämnden samt socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst.

För barn i grundskolan så ska andelen placerade barn med gymnasiebehörighet öka. Insatsen har beröringspunkter med andra insatser i planen som rör barns ökade delaktighet.

I Göteborgs Stad används metoden Skolfam för att säkerställa placerade barns rätt till utbildning. Målgruppen är familjehemsplacerade elever i grundskolan. Elever med annan placeringsform som jourhem och HBV/SIS ingår inte i målgruppen. Inte heller familjehemsplacerade elever i anpassad grundskola ingår i målgruppen Skolfam.

Enligt återkommande undersökningar utvärderas resultaten av Skolfam både nationellt och lokalt. Den visar på att familjehemsplacerade barn som inkluderas

i Skolfams arbetsmodell klarar grundskolan med godkända betyg i betydligt högre utsträckning än de utan Skolfam.⁶

I planen står det att andelen familjehemsplacerade elever som fullföljt gymnasieutbildning inom tre år förväntas öka. Detta är ett förväntat resultat av att de familjehemsplacerade barnen fullföljt sin grundskoleutbildning med stöd av Skolfam.

2.3.3.2 Genomförande

Enligt barnbokslut från 2022 skriver grundskolenämnden att för att möta den kö som fanns utökades verksamheten med fyra team så att det fanns sammanlagt 12 team.

Enligt planen förväntas andelen familjehemsplacerade barn som fullföljer sin gymnasieutbildning öka. Det finns dock inga uppgifter på detta. Utbildningsnämnden redovisar inte specifikt om familjehemsplacerade ungdomar i gymnasieskolan. Istället kopplas insatsen till det kompensatoriska uppdraget. Bland annat har insatser gjorts för att förbättra kvalitets- och utvecklingsarbetet på introduktionsprogrammen. Utbildningsnämnden ser att de satsningar som görs inom Skolfam skapar förutsättningar för att fler placerade barn klarar gymnasiet.

2.3.3.3 Effekter på organisationsnivå och för barn

Enligt barnbokslutet 2022 nådde insatsen Skolfam 220 barn, vilket var en stor ökning med 70 barn jämfört med oktober 2021. Ett mål för 2022 var att inkludera de barn som stod i kö för att ta del av Skolfams insatser under 2023. Det finns dock ingen rapportering om huruvida detta mål har uppfyllts under planperioden.

Det framkommer genom uppdaterade uppgifter att kön till Skolfam har varit relativt konstant under det senaste året trots att antal pågående ärenden har ökat. Ett stort antal ärenden startades upp i Skolfam under våren 2024, vilket förväntades minska kön.

Utöver detta framkom att målgrupperna för Skolfam har breddats. Till exempel har en specialpedagog på enheten Skolfam förstärkt skoluppföljningen för 10–15 barn/ungdomar med placering på SiS. Rektorer som har barn i samhällets vård (HVB och jourhem) har fått stöd av personal från enheten Skolfam i grundskoleförvaltningen. Detta för att tillsammans säkerställa att pedagogiska överlämningar sker vid skolbyten samt verka för en obruten skolgång.

Skolfams egen utvärdering visar att ungefär 25 procent fler familjehemsplacerade elever klarar grundskolan när de ingår i Skolfam.

⁶ [Skolfam - Göteborgs Stad](#)

2.3.3.4 Stadsledningskontorets bedömning

Som beskrivits ovan ökade antalet Skolfamteam inom grundskolan, vilket har skapat förutsättningar för att säkerställa att fler placerade barn får rätt till utbildning. Stadsledningskontorets efterforskning om hur insatsen genomförts till och med 2024 har visat på att positiva förflyttningar vad gäller ett utökat antal barn som får ta del av insatsen Skolfam.

Skolfam som metod är tillämpbar till och med årskurs 9. Vad gäller elever på gymnasiet arbetar utbildningsförvaltningen med kompensatoriska insatser. Det går dock inte i dagsläget att skilja ut vilka elever som är familjehemsplacerade och om andelen ökat som fullföljt gymnasieutbildningen inom tre år.

2.3.4 Höja valdeltagande till ungdomsfullmäktige

2.3.4.1 Beskrivning av insatsen och ansvar för genomförande

Ansvariga för insatsens genomförande är grundskolenämnden i samverkan med nämnden för demokrati och medborgarservice, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden samt socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst.

Syftet med insatsen är att fler barn kan påverka utvecklingen av staden Göteborg genom ett högre valdeltagande, vilket också ger legitimitet till ungdomsfullmäktige. De barn som tidigt lär sig ett aktivt deltagande i demokratiska processer ges bättre förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhället som vuxna.

2.3.4.2 Genomförande

Enligt barnboksluten har många aktiviteter genomförts för att höja valdeltagandet. Särskild hänsyn har tagits och prioriteringar har gjorts utifrån ambitionen att nå fler grupper av barn, barn som bedöms ha sämre möjligheter till delaktighet och demokratiskt inflytande. Bland annat anordnas olika valaktiviteter, exempelvis valkonvent särskilt för elever i anpassad skola, en grupp som identifierats som eftersatt vad gäller möjligheter att påverka.

2.3.4.3 Effekter på organisationsnivå och för barn

Barnboksluten för 2024 utgör inte underlag för denna utvärdering, men då aktuella siffror angående valdeltagandet finns att tillgå redovisas dessa. Statistik på valdeltagandet mellan 2022 och 2024 visar följande:

Valdeltagande under planens giltighetstid*	
2022	18,81%
2023	17,48%
2024	21,05%

**Att jämföra med UF:s högsta valdeltagande sedan start, år 2015, 32,96%*

Valdeltagandet, som under en period varit lägre, ökade i valet 2024, vilket tyder på att genomförda insatser haft en positiv effekt. Deltagandet varierade mellan stadens fyra stadsområden, från 16,46 procent i Centrum till 26,61 procent i Nordost, och stora skillnader sågs även mellan skolor, både kommunala och fristående.

För att öka deltagandet i ungdomsfullmäktigevalen har riktade insatser genomförts, särskilt för barn som har svårt att göra sin röst hörd. Grundskolenämnden har satsat på att engagera elever i anpassad skola, vilket haft en viss positiv effekt. Valinformationen har förstärkts med bildstöd, en digital vallokal har tagits fram och digitala klassrumsbesök har anordnats. Dessutom har alla röstberättigade fått vykort hemskickade med information om valet.

2.3.4.4 Stadsledningskontorets bedömning

Insatsen har lett till positiva resultat. För att minska ojämlikheten krävs ett extra fokus på de grupper av barn som inte brukar delta i demokratiska processer. Stadsledningskontoret konstaterar att ett sådant strategiskt arbete pågår och det arbetet behöver fortgå. Stadsledningskontoret menar att det saknas att olika ledningsnivåer och stödfunktioner arbetar tillsammans för att skapa ytterligare förutsättningar för barns möjligheter att rösta i valet till ungdomsfullmäktige. Till exempel att utforma informationsinsatser som når barn på deras arenor samt att möjliggöra röstande på skoltid liksom på olika mötesplatser.

Även om valdeltagandet procentuellt kan tyckas lågt handlar det ändå om nästan 9600 barn som i valet 2024 kunde göra sina röster hörda och få sina folkvalda företrädare i ungdomsfullmäktige. Stadsledningskontoret menar att ha denna form av representativ demokrati för unga är unik. Forumets arbetssätt skapar förutsättningar för ungas delaktighet och inflytande i stadens beslutsprocesser och utveckling.

2.4 Intervjuer med förvaltningar och bolag om planens relevans

Intervjuer har genomförts med ett urval av förvaltningar och bolag som ett komplement till barnboksluten. Detta för att ställa fördjupade frågor om planen som stöd för ledning och styrning. Frågor som intervjun har utgått ifrån finns i bilaga 1.

Förvaltningar och bolag som identifierar barn som en nära och direkt målgrupp, liksom de vars verksamhet ligger längst ifrån barns vardag, menar ofta att barnrättsplanen inte har fungerat som ett särskilt stöd i arbetet. Detta beror enligt uppgifter antingen på att styrningen inte upplevs som relevant eller en gängse uppfattning att adekvat styrning redan finns på plats. Däremot upplever verksamheter som mer nyligen har påbörjat en resa med att prioritera barnrätten att planen fungerar som en samlande kraft och ger vägledning.

Intervjuer med förvaltningar och bolag har visat att det finns ett behov av mer stöd i olika former gällande barnrättsfrågor. Det har också uppfattats som oklart vem som har ansvar för insatsen om kompetensutveckling i planen. Förvaltningar och bolag har uttryckt att det funnits en förväntan på stadsledningskontoret att leda och samordna kompetensinsatsen.

Det råder stor enighet om att barnboksluten i större utsträckning än planen leder till insatser för att infria barns rättigheter. Flera förvaltningar lyfter också fram som positivt att barnperspektiven och barnrätten är tydligt integrerade i andra program och planer, som exempelvis det tidigare programmet för jämlik stad.⁷

De intervjuade menar att för att ytterligare förbättra arbetet behövs mer konkreta insatser riktade till de ansvariga verksamheterna. Slutligen framkommer det i flera intervjuer att det är viktigt att integrera barnrättsfrågorna i det ordinarie arbetet för att säkerställa att de alltid beaktas.

2.5 Dialog med ungdomsfullmäktige och röstbärande organisationer

Dialog har förts med tolv ledamöter som representerar ungdomsfullmäktige. Flera av dessa ledamöter sitter i ungdomsfullmäktiges barnrättsutskott.

Dialog har även förts med inbjudna röstbärande organisationer som vänder sig till barn.⁸ Organisationerna har olika inriktning och målgrupper av barn, till exempel barn med funktionsnedsättning, psykisk ohälsa och social utsatthet.

Dialogerna utgick främst från planens fyra fokusområden, hälsa, trygghet, utbildning och hälsa. I bilaga 2 finns en dokumentation av samtalen.

Sammanfattningsvis ser både ungdomsfullmäktige och de röstbärande organisationerna en positiv förflyttning inom fokusområde fritid. Trots vissa positiva exempel är utvecklingen inom fritidsområdet för långsam, och det krävs stora satsningar för att nå alla barn, särskilt de med socioekonomiska svårigheter. Civilsamhällets röstbärande organisationer varnar för att många barn går "under radarn" och betonar vikten av att alla barn får tillgång till sina rättigheter.

Inom planens övriga fokusområden framkom det i dialogerna att det inte har skett några förbättringar, utan snarare vissa försämringar.

⁷ Kommunfullmäktige beslutade 2024-12-12 om nytt program Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2024–2030

⁸ De röstbärande organisationerna som deltog var BRIS, Göteborgs Stadsmission, Passalen, Maskrosbarn, Gyllingen, Stiftelsen Fryshuset och Antidiskrimineringsbyrån Väst.

3 Sammanfattande bedömning, slutsatser och det fortsatta barnrättsarbetet

När slutsatser om stadens barnrättsarbete dras så behöver det ske i ljuset av Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Konventionen utgör grunden för stadens arbete med att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses. De fyra grundläggande principerna ska genomsyra arbetet med konventionens övriga artiklar.⁹ Alla barn som befinner sig i Sverige har samma rättigheter utan åtskillnad. Barnkonventionens artiklar 1 – 42 är inkorporerad i svensk lag och har samma status som andra lagar i Sverige.

Nedan följer en sammanfattande bedömning av hur arbetet med planen bidragit till målet att barns rättigheter har stärkts genom ett systematiskt och inkluderande arbete. I kapitlet finns också medskick att ta med i det fortsatta barnrättsarbetet. Hur den fortsatta styrningen ska se ut behöver värderas i samband med pågående arbete med utformning av riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service.

3.1 Begränsade effekter för barn

I utvärderingens resultat syns få effekter avseende att barns rättigheter har stärkts. Effekter för barn har rapporterats främst inom fokusområde fritid. Verksamheter inom området har arbetat systematiskt för ökad delaktighet för barn med funktionsnedsättning. Arbetet har resulterat i att olika fritidsverksamheter bättre anpassats efter barnens behov och egna prioriteringar. Denna utveckling förväntas även ge positiva effekter inom de övriga fokusområdena trygghet, utbildning och hälsa. Fler familjeplacerade elever i grundskolan har under planperioden fått tillgång till Skolfam. Genom Skolfam klarar fler elever grundskolan och når måluppfyllelsen i årskurs nio. Det finns förutsättningar inom gymnasieskolan att följa familjehemsplacerade barn för att utveckla stödet och se effekter för målgruppen.

Även de insatser som genomförts för att höja valdeltagandet till ungdomsfullmäktige har haft viss framgång, men valdeltagandet har varierat stort mellan skolorna i staden. Stadsledningskontoret bedömer att olika ledningsnivåer och stödfunktioner tillsammans behöver skapa ytterligare förutsättningar för att fortsatt höja valdeltagandet.

I dialogerna med ungdomsfullmäktige och civilsamhällets röstbärande organisationer framkommer att även de sett en viss positiv förflyttning inom fokusområde fritid. Däremot ser de viss försämring för barn och ungas

⁹ Artikel 2 (principen om icke-diskriminering), 3 (barnets bästa), 6 (barns rätt till liv, överlevnad och utveckling) samt 12 (barns rätt till delaktighet).

rättigheter inom trygghet, hälsa och utbildning. Trots vissa framsteg anser ungdomsfullmäktige att det är för tidigt att bedöma om barnrättsarbetet gett konkreta resultat, även om staden är på rätt väg. Barnboksluten rapporterar heller inga tydliga förflyttningar inom fokusområdena.

Planens insatser prioriterar de yngsta barnen och barn i utsatta situationer. Trots att vissa insatser genomförts så visar utvärderingens resultat att rättigheterna för dessa grupper inte stärkts. Förvaltningar och bolag har en samsyn och hög medvetenhet kring vilka barn som är svåra att nå, och detta är en gemensam utmaning. I det fortsatta arbetet behöver förvaltningar och bolag utveckla och använda både kvantitativa och kvalitativa metoder. Detta för att öka kunskaperna om barns olika livsvillkor och behov samt för att kunna identifiera vilka insatser och kanaler som behövs för att nå särskilt yngre barn och barn i utsatta situationer.

3.2 Systematiskt arbete ger resultat på organisationsnivå

Genomförandet av planens insatser har varit ojämnt. Få resultat och effekter har rapporterats i förvaltningar och bolags verksamheter. Utvärderingen visar att systematik i stadens arbetsprocesser för att stärka barns rättigheter fortsatt varierar och sker i olika grad. I planen är det främst insatserna inom områdena kompetenshöjning samt styrning och ledning som förväntas resultera i en systematik. Framför allt har verksamheter med barn som direkt målgrupp genomfört organisatoriska förändringar och stärkt sin kompetens för att arbeta mer effektivt med barnrättsfrågor. Dessa åtgärder är viktiga förutsättningar för att säkerställa barns rättigheter och uppfylla barnkonventionens krav, men det är för tidigt att påvisa att barn i högre utsträckning fått sina rättigheter tillgodosedda genom dessa förflyttningar och resultat.

En grundförutsättning för ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete är kompetens. Inom insatsområdet kompetenshöjning pågår aktiviteter riktade till olika grupper och delar av förvaltningar och bolags verksamheter, men det saknas en långsiktig planering för att säkra att kompetensen bärs av organisationen även vid organisationsförändring och när personal slutar. Kunskapen är låg i flera förvaltningar och bolag om hur deras verksamheter påverkar barns livsvillkor. Det framgår inte om de kompetenshöjande insatserna bidragit till bättre analyser för att genomföra insatser som stärker barns rättigheter och livsvillkor.

Det finns goda exempel där nämnder och styrelser tagit fram olika styrande dokument för en bättre styrning och ledning av barnrättsarbetet. Exempelvis har grundskoleförvaltningen tagit fram en anvisning för bedömning av barns bästa. Samverkan har också stärkts inom staden kring barn och barns rättigheter, men behöver fortsätta utvecklas för att få effekt.

Nämnder och styrelser behöver vidareutveckla det systematiska och inkluderande barnrättsarbetet i enlighet med barnrättsplanens intentioner. De två första insatsområdena i barnrättsplanen ligger i linje med den föreslagna

riktlinjen för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service. Detta kan skapa förutsättningar för att säkerställa att verksamheter ser barns mänskliga rättigheter som en del av grunduppdraget. Särskilt gäller detta förvaltningar och bolag med ansvar för planering och utformning av det samhälle och den livsmiljö som barn lever och växer upp i. Det finns även ett behov av kompetenshöjande insatser. Dessa kan förbättra analyser av hur verksamheter påverkar barns rättigheter, vilket kan leda till mer träffsäkra prioriteringar och åtgärder. Stadsledningskontoret ska se över hur stöd för barnrättsarbetet kan ske för att stärka genomslaget av barnkonventionen.

Det kvarstår att identifiera och hantera olika målkonflikter som kan finnas i de samverkande parternas uppdrag kring barn och grupper av barn. Eventuella brister och målkonflikter i barnrättsarbetet behöver redovisas för att ge mer användbar styrinformation till egen nämnd eller styrelse för att säkerställa barns bästa.

3.3 Att säkerställa barns rätt till delaktighet - en fortsatt utmaning

Planen innehåller flera insatser som syftar till att stärka barns rätt till delaktighet. Utvärderingen visar att detta är ett fortsatt utvecklingsområde. Vuxennormen gör att barn ofta inte ses som medborgare fullt ut, barns möjligheter till delaktighet är ofta lägre än vuxnas. En hållbar samhällsutveckling kräver att vi beaktar kommande generationers rätt till liv, överlevnad och utveckling. För att uppnå detta är barns delaktighet i samhällsutvecklingen en förutsättning. Barnrättsplanen har angett att yngre barn och barn i utsatta situationer ska prioriteras i verksamheternas barnrättsarbete. Eftersom det tidigare är känt att yngre barn och barn i utsatta situationer är mindre delaktiga skulle ett fokus vara att utveckla metoder för att öka deras delaktighet samt att identifiera arenor där barn vistas och att därigenom möjliggöra ökad delaktighet hos barn. Det finns få tecken på att en sådan prioritering fått större genomslag. I underlaget för utvärderingen framgår att det råder samsyn om att detta är ett komplext och utmanande område för stadens alla förvaltningar och bolag.

Metodutveckling för att öka barns delaktighet har genomförts inom vissa förvaltningar, främst inom de förvaltningar som har barn som direkt målgrupp. Som exempel arbetar socialtjänsten med metoden LÖSA som är en metod för att stärka barns rättigheter och öka barns delaktighet i barnutredningar. Rapporteringen visar också att det är svårt att identifiera metoder och att det är ett viktigt utvecklingsområde. Stadsledningskontoret konstaterar även att staden i stor utsträckning arbetar utifrån ett barnperspektiv där vuxna företräder barn och gör sig till tolk å barns vägnar. Barnkonventionen slår fast att barn ska höras i frågor som berör dem, det vill säga ta tillvara barnets eget perspektiv.

Stadsledningskontoret bedömer att stadens förvaltningar och bolag behöver utveckla och använda metoder och arenor för att öka barns delaktighet i frågor som berör dem. Fokus ska ligga på yngre barn och barn i utsatta situationer.

Samverkan med de organisationer som representerar barn är ett viktigt område i det fortsatta arbetet. Organisationerna är en viktig kunskapskälla och ett komplement till bland annat ungdomsfullmäktige och ungdomsråden.

3.4 Styrningen behöver utvecklas

Stadens planer inom mänskliga rättighetsområdet utgår från vad konventioner och lagstiftning efterfrågar. Gemensamt för denna utvärdering och den fördjupade uppföljningen av de sex mänskliga rättighetsplanerna är att efterlevnaden och genomförandet av insatserna varit relativt låg. I den fördjupade uppföljningen noterades att arbetet med planerna inom MR-området delvis ligger utanför grunduppdraget.¹⁰ Ett liknande mönster återfinns i denna utvärdering där vissa förvaltningar och bolag inte ser sig berörda av barnrättsfrågor.

Stadsledningskontoret har i sitt förslag till ändamålsenlig styrning på MR-området fokuserat på varför planernas resultat är svagt. Ett skäl är att planer, som är avsedda för att planera en satsning eller förflyttning under en bestämd tidsperiod på cirka 2 – 3 år, är problematiska när syftet är att förstärka nämnder och styrelserns förmåga att omhänderta mänskliga rättigheter på ett systematiskt sätt. Därför pågår arbete med att förstärka styrningen med en riktlinje för MR och likvärdig service som ställer krav på moment i en integrerad och stadigvarande systematik. Barnboksluten har goda förutsättningar att bidra till ett mer systematiskt barnrättsarbete, men det återstår arbete för att höja kvaliteten och säkerställa att de ger en helhetsbild och information för en mer systematisk styrning och ledning. Stadsledningskontoret bedömer också att en bra väg framåt är att göra en prioritering av vilka områden och barnrättsfrågor som är mest relevanta. Stadsledningskontoret bedömer att den vägledning som finns framtagen för att upprätta barnbokslut ska vidareutvecklas, kompletterat med informationsträffar och stöd hur den ska användas.

Stadsledningskontorets bedömning är att verksamhetsutveckling och ökad systematik inom rättighetsområdet har skett till viss del inom några förvaltningar. Detta har främst skett bland nämnder och styrelser som har barn som direkt målgrupp. Majoriteten av nämnder och styrelser har också upprättat barnbokslut och identifierat hur deras verksamhet påverkar barns rättigheter utifrån barns olika livsvillkor. Bland de som inte har gjort detta återfinns endast nämnder och styrelser som inte har barn som direkt målgrupp. Några av dessa har bedömt att barnrättsfrågor inte är relevanta utifrån deras uppdrag. För att leva upp till barnkonventionen och stadens barnrättsplan behöver alla nämnder och styrelser analysera hur barn berörs av deras ansvarsområden. Analysen behöver ligga till grund för prioriteringar och utvecklingsområden.

Genomförandet av insatser riktade till barn har varit ojämnt, med varierande resultat. Två insatser har genomförts och gett positiva effekter för barn. En

¹⁰ Fördjupad uppföljning av sex planer inom området för mänskliga rättigheter samt redovisning av uppdrag om hur afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer tar sig uttryck. Kommunfullmäktige 24-02-01 § 18. Diarienummer 0750/23.

insats, medborgarkontor för unga, är påbörjad. En annan insats, en kommunikationsinsats om barns rättigheter, har ännu inte genomförts. Eftersom planen fortfarande är giltig finns det möjlighet att slutföra dessa insatser.

3.5 Områden med relevans för framtida styrning

Stadsledningskontoret bedömer att planens insats- och fokusområden har varit relevanta för att stärka ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete i nämnder och styrelser. Vidare bedömer stadsledningskontoret att utvärderingen ska utgöra underlag i nämnders och styrelser fortsatta barnrättsarbete liksom i utformningen av den föreslagna MR-riktlinjen.

Göteborgs Stads barnrättsplan utgår från frågor som barn och unga själva har lyft fram som viktiga – både idag och för framtiden. Under arbetet med framtagandet av planen tog ungdomsfullmäktige initiativ till en enkät för att bredda barns perspektiv. Över 600 barn och unga, från förskoleålder till gymnasiet, deltog. Särskild ansträngning gjordes för att få in svar från elever i anpassad skola. Utifrån enkätsvaren identifierades planens fyra fokusområden: trygghet, utbildning, fritid och hälsa. Att dessa fokusområden är relevanta bekräftats också i de dialoger som stadsledningskontoret haft med ungdomsfullmäktige och de röstbärande organisationerna. I synnerhet lyfte ungdomsfullmäktige fokusområde trygghet. Barnkonventionen och planen slår fast att alla barn har rätt till trygg uppväxt, utbildning, hälsa och fritid. Dessa områden har kommunen stor rådighet över. Barnrättsarbetet förstärks också genom Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa (2025–2030). Barn som är längst ifrån sina rättigheter löper större risk att hamna i långvarigt utanförskap. För stärkt efterlevnad av barnkonventionen och styrning inom barnrättsområdet bedömer stadsledningskontoret att den inriktning som planen har pekat ut är relevant även i det fortsatta barnrättsarbetet. Barns rättigheter kopplat till miljö och klimat är ett område som behöver uppmärksammas framgent.

3.6 Summering

Utvärderingen visar att barnrättsarbetet har förstärkts till viss del, till exempel i form av ökad kunskap och förståelse för barnrättsfrågorna, viss metodutveckling eller organisering för att driva barnrättsarbetet. Samtidigt bedöms måluppfyllelse för planen som låg, till exempel för att det systematiska barnrättsarbetet inte förstärkts enligt intentionerna och att viktiga insatser som att öka delaktighet för barn, inte minst yngre eller barn i särskilt utsatta situationer, inte genomförts.

Utvärderingen av barnrättsplanen ger relevanta medskick till utformning av fortsatt styrning av området för att förstärka integreringen av barnens perspektiv i det ordinarie arbetet.

4 Bilagor

4.1 Bilaga 1 - frågor till förvaltningar och bolag om planen som stöd för ledning och styrning

I samband med utvärderingen av Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2025 identifierade stadsledningskontoret ett behov av att ställa fördjupade frågor kring planen som stöd för ledning och styrning för att komplettera underlagen, det vill säga stadens barnboksplan. Därför valdes nio förvaltningar och ett bolag ut och bjöds in till samtal. Dessa genomfördes som 45-minuters intervjuer via Teams. Inbjudan skickades till förvaltningscontrollers och uppföljningsansvariga i bolagen och, där det var möjligt, även till den som ansvarar för barnrättsfrågor inom verksamheten.

Intervjuerna utgick från följande frågor som hade skickats ut i förväg:

1. Har planen fungerat som ett stöd för ledning och styrning i barnrättsarbetet? Exemplifiera gärna med aktuella frågor/beslut i förvaltningen/bolag.
2. Saknas något i styrningen, vill ni lägga till något framåt för att stärka det inkluderande och systematiska barnrättsarbetet?
3. Förvaltningsspecifik information som ni tror kan vara till nytta för oss?

Följande förvaltningar och bolag intervjuades:

Business Region Göteborg

Förvaltningen för funktionsstöd

Förskoleförvaltningen

Förvaltningen för Demokrati och medborgarservice

Förvaltnings AB Framtiden

Grundskoleförvaltningen

Kulturförvaltningen

Socialförvaltning Hisingen

Stadsbyggnadsförvaltningen

Stadsmiljöförvaltningen

4.2 Bilaga 2 – dialog med ungdomsfullmäktige och röstbärande organisationer

Dialog med ungdomsfullmäktige

Ungdomsfullmäktige ger en översikt av hur barn och unga har det i Göteborg som en del av denna utvärdering. Inledningsvis kan konstateras att ungdomsfullmäktige inte ser några större förbättringar vad gäller barns rättigheter. Forumet lyfter att staden fortfarande har stora utmaningar kring diskriminering. Ledamöterna påpekar dock att barnrättsplanen bara har varit aktuell en kort tid och att det kan ta längre tid att uppnå resultat. Ungdomsfullmäktige menar också att en plan som tagits fram på ett kontor inte förändrar situationen i skolorna.

Barnrättsplanens fokusområden (fritid, trygghet, utbildning och hälsa) är fortsatt viktiga och kopplar väl till barnkonventionen enligt ungdomsfullmäktige. Barns delaktighet (artikel 12) skulle kunna stärkas och lyftas fram mer. Nedan följer något kring hur ungdomsfullmäktige resonerar kring de fyra områdena:

Fritid

Ungdomsfullmäktige ser både förbättringar och försämringar vad gäller ungas fritid. Det finns fler mötesplatser och personalen är bra förebilder som är viktiga för barn och unga. Samtidigt har köerna till kulturskolan, som är ett viktigt forum för kreativitet, blivit längre. Ibland är det fullt på fritidsgårdarna, och det kan finnas personer där som får barn och unga att känna sig otrygga. Vissa barn har långt till träning och vissa fritidsaktiviteter kostar, vilket gör det svårt för familjer med mindre pengar att delta eller införskaffa utrustning.

Trygghet

Trygghet handlar om hur man behandlar varandra. Ungdomsfullmäktige upplever att otryggheten och kriminaliteten har ökat, vilket påverkar barn och ungas möjligheter att röra sig i staden. Barn och unga är mer medvetna om kriminaliteten idag, vilket skapar större otrygghet. Ungdomsfullmäktige uttrycker oro över att yngre barn dras in i gängkriminalitet och att gängkonflikter har nått in i gymnasieskolorna. Ungdomsfullmäktige uppfattar att insatser görs för att åtgärda otryggheten men ledamöterna ser inga positiva effekter ännu. Fler insatser behövs i de mest utsatta områdena.

Utbildning

Ungdomsfullmäktige ser att läget vad gäller utbildning är oförändrat eller möjligtvis sämre. Vissa skolor har satsat på bra lärare, vilket är positivt, men samtidigt ökar skolegregationen. Det råder stor lärarbrist, och utbildade lärare samt olämpliga vikarier bidrar till en försämrad utbildning. Ett stort problem är att bra lärare flyr till bättre skolor. Barn ska inte behöva byta skola på grund av

otrygghet. Det finns stora skillnader mellan skolor vad gäller storlek, lärare och skolmat. Unga ser och har erfarenheter av att skolan kan förbättras.

Hälsa

Ungdomsfullmäktige konstaterar att både den fysiska och psykiska hälsan har försämrats. Det är mycket lättare att få tag på droger, tobak och lustgas, vilket försämrar hälsan. Användningen av lustgas har ökat bland unga. Fler unga rör inte på sig, vilket leder till mycket stillasittande och ökad skärmtid, något som förvärrar hälsan. Elevhälsan dras med stora brister.

Ungdomsfullmäktige lämnar följande rekommendationer för det fortsatta arbetet:

- Trygghet spelar en viktig roll - med tanke på kriminaliteten som ökat i samhället. Det finns platser som man undviker. Skolan är också viktig. Staden behöver fortsätta arbeta med dessa teman utifrån ett barnrättsperspektiv.
- Det behövs kompetensutbildning av all personal samt att alla barn ska känna till barnkonventionen och sina rättigheter.
- I skolan talar vi om vår värdegrund. Den behöver fördjupas. Det måste ingå i läroplanen vad det innebär att vara bra kompis för att motverka mobbning. Om man stärker de barn som har det svårt, både mobbare och de som diskrimineras, skulle vara bra.
- En bra fritid är så viktig för alla barn. Idrott och hälsa hänger ihop. Att ha en aktiv fritid är viktigt och att kunna vara kreativ genom att delta i kulturskolan exempelvis.

Dialog med röstbärande organisationer

Civilsamhällets röstbärande organisationer¹¹ bidrar utifrån sin horisont till denna utvärdering genom nedan lägesbeskrivning av barn och ungas situation i Göteborg. Dialogen som ligger till grund för detta avsnitt fokuserade på planens fyra fokusområden, fritid, trygghet, utbildning och hälsa. Möjlighet gavs även att göra medskick framåt. Nedan följer en summering av dialogen.

"När man pratar med unga vuxna och barn i Göteborg är det förvånansvärt många som går under radarn."

Citat från deltagare

Fritid

Civilsamhället ser en viss förbättring av barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda inom fritidsområdet. Samarbetet med Göteborgs stad har lett till framsteg, särskilt för barn med funktionsnedsättning. Staden behöver dock

¹¹ De röstbärande organisationerna som deltog var BRIS, Göteborgs Stadsmission, Passalen, Maskrosbarn, Gyllingen, Stiftelsen Fryshuset och Antidiskrimineringsbyrån Väst.

designa om sin verksamhet för att inkludera alla barn, även de som inte är självgående.

Det finns positiva exempel på utveckling, till exempel inom kulturskolan och sommartorg i Hjällbo, men utvecklingen går långsamt. Små insatser här och där räcker inte; det behövs större satsningar, särskilt på fritidsgårdar, för att nå resurssvaga barn. Fritidsledarutbildningen behöver förbättras, och det måste finnas trygga vuxna på fritidsgårdarna som barn och unga kan prata med.

Fritid har blivit en marknad, vilket gör det svårt för de som inte kan betala. Fritidsgårdar stängs ner när det blir oroligt i områden, men det borde vara tvärtom. Satsningen på fritidsbanken är positiv och bör utökas. Socioekonomiska skillnader gör det svårt för många barn att delta i fritidsaktiviteter. Fritidskortet kan vara en lösning för att ge alla barn tillgång till en meningsfull fritid.

För att förbättra situationen bör lågtröskelverksamheter och mötesplatser prioriteras. Historiskt sett har framsteg gjorts, men det är nu viktigt att identifiera lokala lösningar och stärka samarbetet med civilsamhället. Fritidsgårdar kan utformas på olika sätt, och staden behöver fokusera på långsiktiga insatser i stället för små, kortsiktiga åtgärder.

Trygghet

Barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda inom området trygghet har minskat under planens giltighetstid. Barn i utsatta situationer lever under svårare förhållanden idag, och det tar längre tid innan de får hjälp. Missbruk och ohälsa ökar bland vuxna, vilket minskar antalet trygga vuxna kring barnen. Barn känner av vuxnas oro och otrygghet, och klyftorna i samhället ökar.

Socialtjänstens bedömningar varierar i olika delar av staden, och i områden med stor problematik är tröskeln till insatser högre. För barn på flykt behövs både gruppstöd och stöd till föräldrarna i att anpassa sig till ett nytt sammanhang. Civilsamhället kan spela en viktig roll i detta, men det är svårt att rekrytera de föräldrar som behöver stödet.

Socialtjänstens bedömningar har blivit snävare och migrationslagstiftningen har skärpts, vilket leder till att barn bor i otrygga och trångbodda miljöer. Familjer får inte alltid den hjälp de behöver, och barn vet inte var de ska vända sig för stöd. Tidiga insatser är viktiga, men barn omplaceras ofta för sent när familjesituationen redan har havererat. Det finns också många olämpliga familjehem, vilket kräver en stor satsning.

Skjutningarna är ett symptom på en djupare problematik, inte de ytliga problem som vi ofta fokuserar på. Det finns en utbredd oro kring var förebilderna och framtidstron finns. Barn uttrycker att de ser kriminalitet som en väg att gå, vilket förstärks av stigmatiseringen och de fördomar som finns kring att bo i utsatta områden. Frågor som "Vad händer när jag berättar att jag kommer från Biskopsgården?" är vanliga och visar på en negativ syn som påverkar barnens självbild.

Vi [civilsamhällets röstbärande organisationer] har sett en historiskt positiv utveckling vad gäller barns rättigheter, men nu behöver vi i stället försvara dessa rättigheter. Mycket ansvar skjuts över på civilsamhället, vilket är bakvänt. Civilsamhället är viktigt men ska inte ersätta det offentligas ansvar. Barn finns överallt och alla behöver arbeta med barnrätt. En tydlig ansvarsfördelning verkar saknas i staden, vilket skapar glapp mellan olika förvaltningar. Vem har mandatet i staden att peka på brister och ställa krav på mänskliga rättigheter? Arbetet ska inte bygga på eldsjälar och enskilda engagerade.

Det offentliga och civilsamhället har våra grunduppdrag och kompetenser. Men vi behöver se och förstå varandras särart i en komplex samtid. Det offentliga har en grundstruktur som är viktig, medan civilsamhället är mer snabbfotat och har närhet och förtroende till och från barn. Civilsamhället knackar ofta på men får inte alltid respons från exempelvis socialtjänsten. Det behövs ett mer strukturerat tänk från början. Civilsamhället arbetar ofta med de som inte orkar, vill eller lever i misär. Hur når vi dessa? Relationer behöver byggas.

Utbildning

Utvecklingen inom utbildningsområdet har påverkats kraftigt av ekonomiska nedskärningar. Många barn går inte till skolan, eller så är de närvarande men engagerar sig inte i skolarbetet. Problemet med hemmasittare är påtagligt, men det saknas en övergripande plan för att hantera detta. Fler barn idag lämnar skolan utan fullständiga betyg.

Ansvar och lösningar varierar beroende på den enskilde rektorn, vilket leder till ojämlikhet över staden. Vårdnadshavarnas engagemang spelar också en stor roll. Resursstarka barn får oftare tillgång till sina rättigheter, medan resurssvaga barn inte får samma stöd och information om exempelvis barnkonventionen. Det är svårt att tillämpa barnkonventionen i praktiken när resurserna saknas, vilket har varit ett långvarigt problem.

Det finns fortfarande en syn bland viss skolpersonal att hårdare tag är lösningen för "svåra" barn, i stället för att bygga relationer. Yngre barn är ofta hoppfulla inför framtiden, men denna framtidstro minskar med åldern. Lärarnas behörighet varierar också, vilket förvärrar situationen.

Hälsa

Barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda inom området hälsa har minskat under planperioden. Bland annat så har sjukvården för barn effektiviserats, vilket innebär kortare besökstider. Detta är särskilt problematiskt för barn med psykisk ohälsa. Samhället förväntar sig en utvecklingskurva där vården avslutas, men många barn med funktionsnedsättningar behöver livslång vård och stöd. Det finns ett behov av universell utformning för att möta dessa behov.

Elevhälsan har urholkats och är en stor brist i regionen. Det behövs mer resurser för att kompensera detta. Elevhälsan är viktig men har varit eftersatt under många år, och vissa kuratorer täcker flera skolor. Barn behöver veta skillnaden mellan normal ångest, att vara ledsen och psykisk ohälsa, men många vågar inte

tala öppet med lärare och kuratorer av rädsla för orosanmälningar till socialtjänsten. Minoritetsstress är ett okänt begrepp för många, och skolpersonal kan ibland förminska dess betydelse. Skolan borde integrera hälsa i sitt värdegrundsarbete.

En stigmatisering har skett kring barn som dras in i kriminalitet. De ses inte längre som offer utan som förövare, vilket påverkar deras självbild och synen på barn med migrationsbakgrund. Allt som avviker från normen ses som ett fel numera.

De röstbärande organisationerna lämnar följande medskick framåt:

- Planens utpekade fyra fokusområdena är fortsatt relevanta.
- Resursfrågan är central.
- Resurser måste tillgodoses för barn i minoritet, de som inte nås eller har tillgång till resurser. Ett större fokus behövs här, då dessa barn inte får det stöd de behöver idag.
- Trygga vuxna i skolan och på fritiden är avgörande.
- Varje förvaltning behöver ha ansvariga personer för barnrättsarbetet.
- Det strukturella perspektivet är viktigt. Stadsplanering påverkar mycket. Vi måste se skillnader inom staden, mellan olika stadsdelar, och hur detta skapar gängbildningar och parallella samhällssystem.
- Att öka barns delaktighet och inflytande, samt ta tillvara på deras röster och erfarenheter, är ett stort förbättringsområde.
- Vi befinner oss i en lågkonjunktur, vilket gör att vi skär ner trots att vi egentligen behöver satsa oss ur krisen.